

EESTI KONJUNKTUURIINSTITUUT

ESTONIAN INSTITUTE
OF ECONOMIC RESEARCH

Rävala 6 19080 Tallinn Estonia tel 668 1242 fax 668 1240 e-mail eki@ki.ee

Eesti piimaturg 2007. aastal

Tallinn
Mai 2008

Töö on teostatud Eesti Põllumajandusministeeriumi tellimusel

Vastutavad täitjad: Liina Ernits, Piret Hein
Projektigrupi koosseis: Pille Liivaauk

EKI 19080 Tallinn Räväla 6
Tel. +372 668 1242
Faks +372 668 1240
E-mail: eki@ki.ee
<http://www.ki.ee>

Copyright © Eesti Konjunktuuriinstituut

Sisukord

Sissejuhatus	5
Eesti piimaturg 2007. aastal	7
Piima tootmine	8
Piimatööstus	10
Hinnad	18
Väliskaubandus	28
Siseturg ja tarbimine.....	35
Maailmaturg	41
Euroopa Liidu turg	48
Rahvusvaheline konkurents.....	52
Kokkuvõte	56
Lisad	58

Sissejuhatus

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Eesti piimasektori arengust 2007. aastal ja arengutrendidest lähitulevikus seostatult Euroopa Liidu ja maailmaturu arengutega.

Töös analüüsitakse:

- piimatootmise, lehmade arvu ja produktiivsuse muutusi;
- piima tootmiskvootide täitumuse taset;
- piimatööstuse tootmiskahtude ja ekspordiks müügi arengut;
- piimatööstuse majandusnäitajate muutusi (realiseerimise netokäive, kasum, kulud, töötajate arv, tootlikkus, rentaablus, investeeringud ja väliskapitali osakaal);
- hindade muutusi erinevates müügiahela osades (tootja- hulgi-, ekspordi-, jae-, EL ja maailmaturuhinnad);
- piimatoodete väliskaubandust riigiti ja tooteliigiti;
- piimatoodete tarbimist siseturul;
- piimatoodete müügiolukorda EL-is ja maailmaturul.

Töös on kasutatud ESA põllumajanduse, tööstuse ja väliskaubanduse statistika andmeid, PRIA piima tootmiskvootide täitmise aruandeid ning EKI vaatluste ja tarbijaküsitluste andmeid. Euroopa Liidu ja maailmaturu ülevaadete koostamisel on kasutatud Euroopa Komisjoni raporteid ja memosid, Saksamaa ZMP, Hollandi LOT ja EL erinevate riikide hinnaraporteid.

Töö maht on 62 lehekülge.

Eesti piimaturg 2007. aastal

Piimandussektorile oli 2007. aasta ülimalt soodne. Nõudlus piimatoodete maailmaturul kasvas pakkumisest kiiremini, varasemate aastate varud olid lõppenud ning hinnad tõusid järsult. Euroopa Liidu piimatootmise reguleerimiseks kehtestatud piima tootmiskvoodid pidurdasid piimatoodangu suurenemist pea kõigis liikmesriikides ning soodsad eksporditingimused kolmandate riikide turgudele avaldusid siseturuhindade tõusus. Kõrged maailmaturuhinnad jõudsid piimatootjateni alles aasta teisel poolel. Samasugune areng toimus ka Eesti turul (tabel 1, joonis 1). Piimatoodang vähenes aasta esimesel poolel madalal tasemel püsinud toorpiima hinna tagajärjel ning samas suurenes toorpiima farmisisene tarbimine kõrgete lõssipulbri hindade tõttu. Toorpiima pakkumise vähenemine tööstustele ja samas soodne eksport vähendasid piimatoodete pakumist siseturule ning soodustasid odavama impordi kasvu.

Tabel 1

Piima tootmise ja kasutamise bilanss* (tuh tonnides naturaalkaalus)

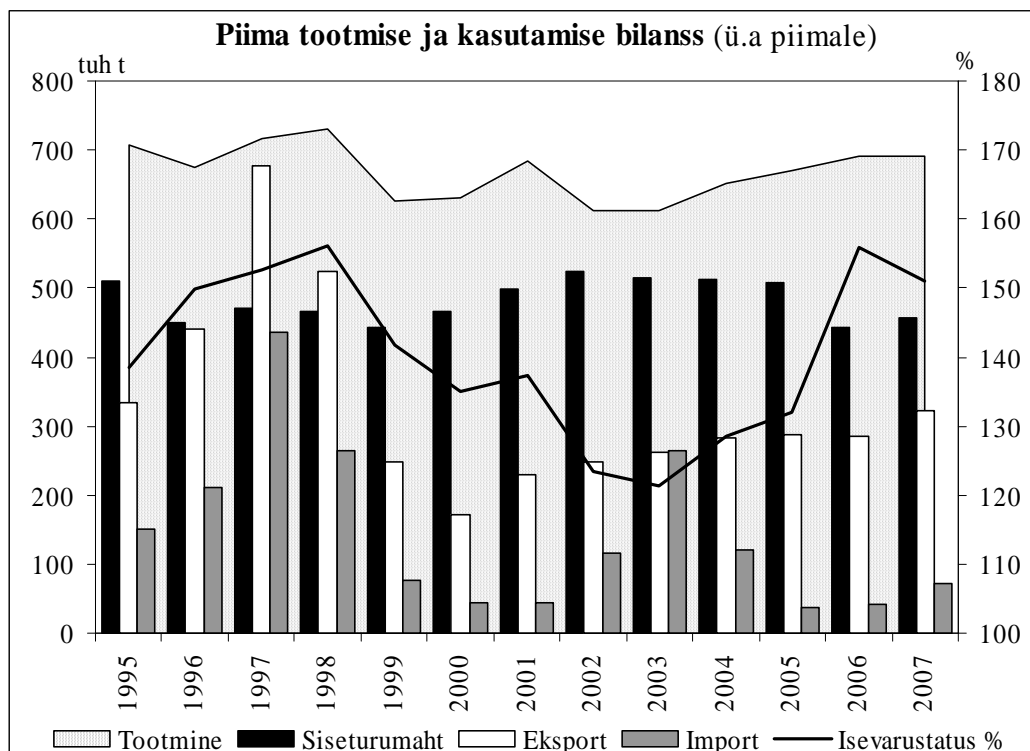
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Jäägid perioodi alguseks	90	44	142	118	30	33
Piima toodang**	612	612	652	670	692	690
Import***	114	264	120	37	41	72
Ressursse kokku	816	919	914	825	763	795
RESSURSSIDE KASUTAMINE						
Eksport***	249	262	284	287	286	323
Loomade ja lindude söödaks	81	72	67	70	15	42
Tarbimine toiduna	442	443	445	438	429	415
Jäägid perioodi lõpuks	44	142	118	30	33	15
Isevarustatuse tase, %	123	121	128	132	156	151
Tarbimine 1 elaniku kohta, kg	325	328	329	326	319	309

* Põllumajandusministeeriumi andmed, 2007.a bilanss EKI hinnanguline

** ESA andmed

*** Impordi ja ekspordi piimatoodete kogused ümber arvestatud piimale

Eesti piimatoodangu maht võimaldab eksportida 1/3 toodangust, et siseturul säiliks konkurentsivõimeline suhe kodumaiste ja importtoodete pakkumises. Impordi 10%-line osakaal siseturul rikastab pakutavat sortimenti ning on konkurentsiks kodumaistele toodetele. 2007. aastal on aga impordi osakaal siseturul kasvanud 17%-le (2006.a 9%) ja ekspordiks on läinud ligi pool piima kogutoodangust (46%). Siseturu kogumaht on kasvanud farmisisese tarbimise arvel, kusjuures elanike tarbimine on vähenenud. Piimatoodangu vähenemise ja siseturu mahu kasvu tagajärjel on langenud isevarustatuse tase 151%-le aasta varasemalt 156%-lt.

Piima tootmine

2007. aastal toodeti Eestis piima ESA esialgsetel andmetel 689,7 tuhat tonni (2006.a 692 tuh t, tabel 2, joonis 2), mis oli 0,3% vähem aasta varasemast tootmismahust. Sealjuures veel 2007. aasta I kvartalis piimatootmine veel võrreldes aasta varasema perioodiga suurenes, II kvartalil hakkas aga tootmine vähenema. 2007. aasta I kvartalis kasvas piimatoodang aastatagusega võrreldes 3,1%. Teises kvartalis tooteti piima 1,2%, III kvartalis 1,3% ja IV kvartalis 0,6% vähem kui aasta varasemal perioodil. Lehmade produktiivsus aasta esimese 9 kuu jooksul veel tõusis (vastavalt 5,2%, 1,3% ja 0,9%), kuid neljandas kvartalis jäi toodang lehma kohta aasta varasema perioodi tasemele ning aasta arvestuses suurenes väljalüps lehma kohta 83 kilogrammi võrra. Keskmine piimatoodang lehma kohta oli vaadeldud perioodil 6368 kilogrammi. Lehmade arv oli 2007. aasta kõigis neljas kvartalis mullusest väiksem. I kvartalis oli lehma võrreldes aastatagusega 1,6%, II kvartalis 3,9%, III kvartalis 4,2% ja IV kvartalis 4,4% vähem.

2007. aasta lõpus oli Eestis 104,1 tuhat lehma, mis on 4300 lehma võrra ehk 4% vähem kui aasta tagasi (tabel 2). Lehmade arvu järsem langus algas 2006. aastal, mis tekkis põhiliselt väiketootmiste vähenemisest. Suurte karjade jaoks on ehitatud küll mitmeid uusi vabapidamisega lautu, kuid lehmade arvu vähenemist pole see pidurdanud. Väikekarjade vähenemist tingis ka 2006. aastal kaotatud piimalehmade otsetoetused. Toetusi makstakse nüüd piimakvoodi omanikele piimakvoodi tonni kohta, nii nagu seda tehakse vanades EL-i liikmesriikides. Sellise muudatuse põhjenduseks tõi Euroopa Komisjon vajaduse toetada eelkõige neid, kes toodavad piima kooskõlas EL-is kehtivate turukorralduslike reeglitega ehk piima tootmiskvoodi kasutades. Eesti

sai 2005. aastal erandina kasutada varasemat toetuskeemi, kuid sellist erandit enam ei võimaldata.

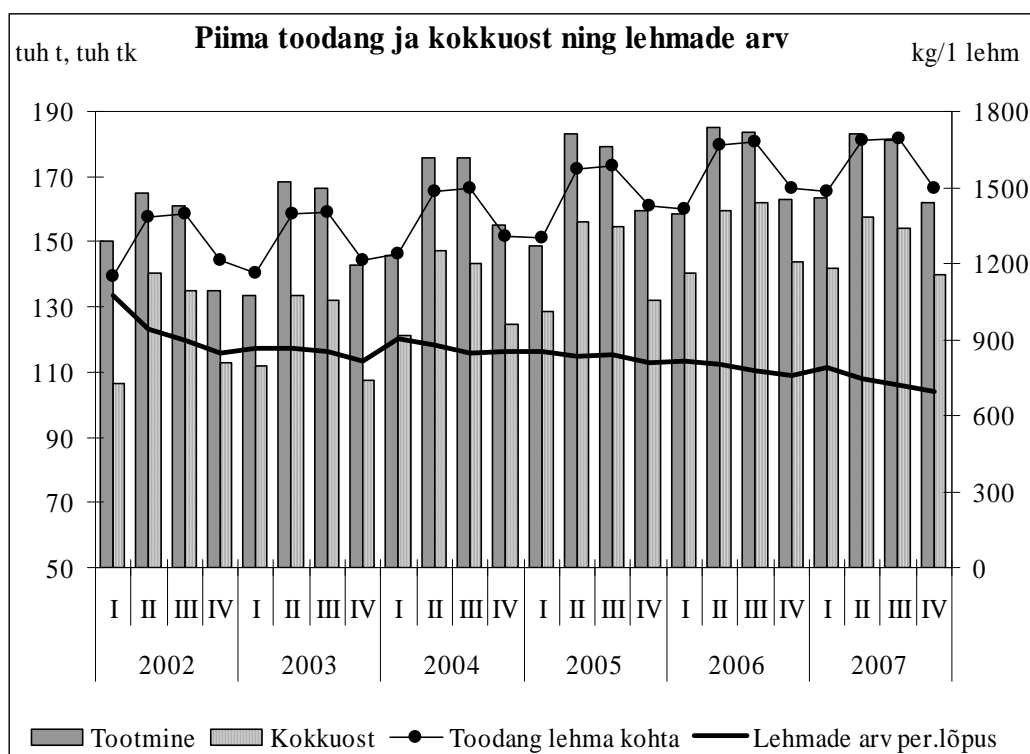
Tabel 2

Piima tootmise näitajad aastatel 2003 - 2007

	2003	2004	2005	2006	2007	Muutus, +,-	
						'07-'06 kogusena	2007/2006 %
Piimatoodang (tuh.t)	611,5	652,4	670,4	692,0	689,7	-2,3	-0,3
Piimatoodang keskmiselt ühe lehma kohta (kg)	5176	5528	5751	6285	6368	83	1,3
Lehmade arv per. lõpus (tuh.tk)	116,8	114,9	112,8	108,4	104,1	-4,3	-4,0
Piima kokkuost (naturaalkaal, tuht)	485,1	536,1	571,2	605,9	593,4	-12,5	-2,1
Kokkuostu osakaal toodangust, %	79,3	82,2	85,2	87,6	86,0	-1,6%-p	

Allikas: ESA

2006. aastal oli piimatootmise toetamise ühikumääraks 26 senti ja 2007. aastal 40 senti piimakvoodi kilogrammi eest. Piimalehma eest, kes ei kuulu piimakvoodi omanikule, saadav toetus oli 2007. aastal 1230 krooni ühe veise loomühiku kohta.

Joonis 2

Allikas: ESA

Euroopa Liidu poolt Eestile määratud piima tootmiskvoot oli 1.04.2007/31.03.2008 majandusaastaks kokku 646 368 tonni 4,31%-lise rasvasisaldusega piima, millest tarnekvoot oli 636 070 tonni ja otseturustuse kvoot 10 298 tonni. PRIA (Põllumajanduse Registreite ja Informatsiooni Amet)

andmetel täideti piima tootmiskvoodist üheksa kuuga 31. detsembriks 70,6% EL kvoodist (tabel 3), kusjuures tarekvoodi täituvus oli 70,1% ja otseturustuskvoodi täituvus 47,8%. Piima turustati PRIA andmetel läbi piimakvootide süsteemi 9 kuuga kokku 2455 tonni vähem kui varasemal kvoodiaastal.

Tabel 3

Piima tootmiskvootide täitmine 2007. aasta II - IV kvartalis
(periood 1.04.2007 – 31.12.2007)

	Kokku	Tarnekvoot	Otseturustuskvoot
Kvoodiperiood:			
1.04.2007 – 31.03.2008			
- EL kehtestatud kvoot, tonni	646 368	636 070	10 298
- täidetud 9 kuuga, tonni	456 109	451 189	4 920
- % EL kvoodist	70,6%	70,1%	47,8%
Tootmismahd* 1.04. – 31.12.200, tonni	526 302*	451 588*	74 714*
- % kogumahust	100%	85,8%	14,2%
Kvoodi täitmine 2006/07 kvoodiaasta 9 kuuga (1.04. – 31.12. 2005), tonni	646 368 458 564 70,9%	633 434 453 202 71,5%	12 934 5 362 41,5%

* ESA andmed. 2007.a on tarnekvoodina märgitud piimatööstuste kokkuost ning otseturustuse veerus kogutootmise ja kokkuostu vahe, milles on ka loomasöödana kasutus.

Allikas: PRIA

Piimalehmade vähenemisega on aastaga vähenenud ka piimakvoodi omanike arv. 2008. aasta märtsis oli kokku 1358 kvoodiomanikku, mis on pea 200 võrra väiksem aasta varasemast. Sealjuures oli tarnekvoodi omanikke 1190 (-182 farmi võrreldes aastatagusega) ja otseturustuskvoodi omanikke oli 300 (-42 piimandustalu).

EL-i põllumajandusministrid kiitsid 2008. aasta märtsis heaks Euroopa Komisjoni ettepaneku suurendada piimakvoote 2% alates 1. aprillist 2008. aastal kõigil liikmesriikidel. Selle tulemusel on Eesti piimakvoodi suuruseks järgmisel 2008/09 kvoodiaastal 659 295 tonni.

2007/08 kvoodiaastal täideti piimakvoodist PRIA esialgsetel andmetel kokku 93% (2006/07 92,8%), kogumahu 601 175 tonni. Piimatööstused varusid kvoodiaasta jooksul kokku 594 682 tonni toorpiima, mis moodustab 93,9% kvoodiaasta tarnekvoodist. Otseturustuskvoodi esialgne täituvus oli 6 493 tonni ehk 50,2% otseturustuskvoodist.

Piimatööstus

Piimatööstuse majanduslik olukord oli 2007. aastal väga hea. Müük suurenes peamiselt ekspordimahu kasvu tõttu, kasum oli viimaste aastate kõrgeim.

Piimatööstuse ettevõtted **varusid** 2007. aastal kokku 593,4 tuhat tonni toorpiima, mis on aga 2,1% ehk 12,5 tuhat tonni vähem kui aasta varem (tabel 2). Kokkuostukogus vähenes seega rohkem kui piimatoodangu maht ning piima kaubalisus vähenes aastaga 1,6%-punkti võrra 86%-ni (2006.a

87,6%). Toorpiima kvaliteet aastaga veidi paranes. Kokkuostetud piimast 96,5% kuulus eliit- või kõrgemasse sorti (2006.a 95,7%) ning 3% I sorti (3,6%). Varutud piima keskmine rasvasus oli 4,0%.

Tabel 4

Piimatööstuse toodang Eestis (tuhat tonni)

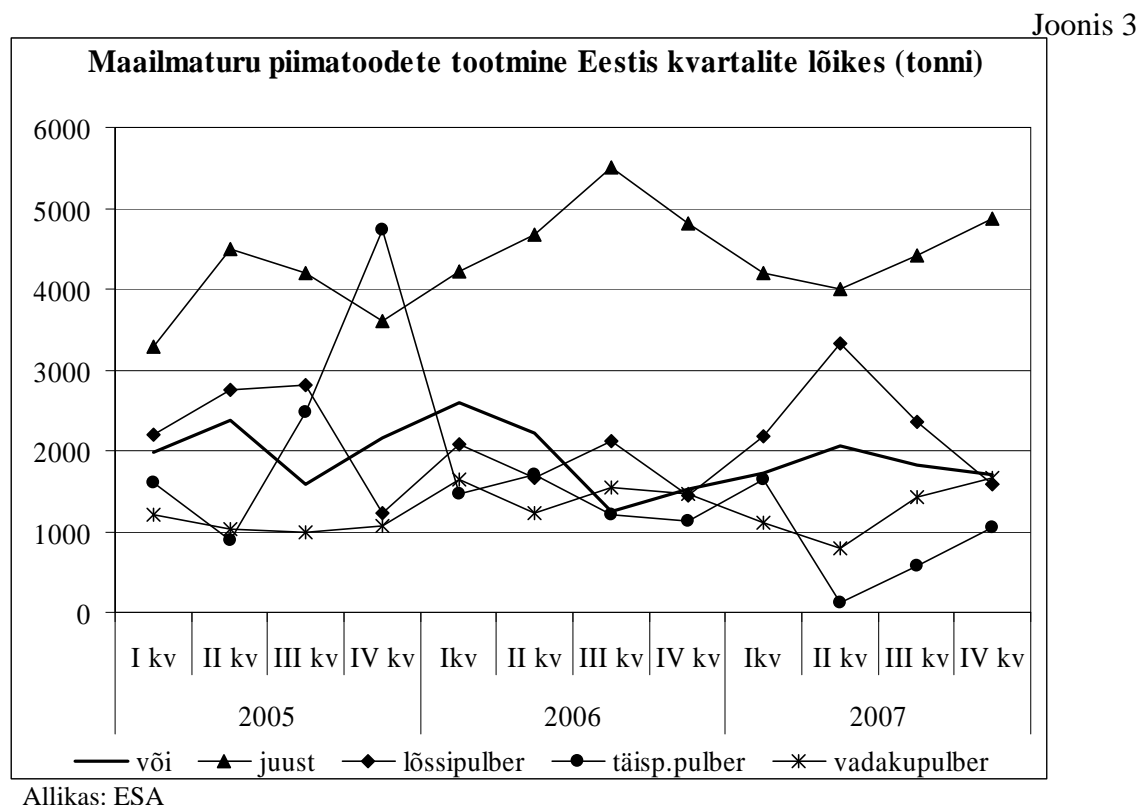
	2002	2003	2004	2005	2006 kiirstat.	2007 kiirstat.
Või rasvasusega kuni 85%	7,3	9,4	10,7	8,3	7,5	7,3
Või rasvasusega üle 85%	...	0,09	0,07
Taimeõliga segarasvatooted	0,9	1,0	1,6	1,2
Naturaaljuust	12,4	13,3	12,8	15,6	20,5	17,5
Sulatatud juust	0,7	0,9	1,0	1,1
Kodujuust	2,1	2,2	2,3	2,3
Kohupiim ja kohupiimatooted	9,4	10,5	13,8	15,9	17,6	...
Pudingid	0,3	0,4	0,5	0,5
Jogurt maitsestatud	0,5	0,6	0,8	0,9	1,4	...
Jogurt maitsestatud	11,8	13,0	15,0	17,4	18,5	...
Pett maitsestatud	2,7	2,6	3,8	4,5	4,0	...
Hapupiim, keefir maitsestatud	12,3	13,1	12,5	13,1	14,2	...
Maitsestatud hapupiimatooted	1,9	1,5	1,7	1,0
Hapukoor	15,2	16,4	16,8	14,3	15,1	...
Rõõsk koor rasvasisaldusega kuni 29%*	3,1	3,3	3,5	3,7	4,0	...
Rõõsk koor rasvasisaldusega üle 29%**	3,5	3,8	7,6	8,9	5,7	...
Pastöriseeritud piim	65,6	72,8	73,4	79,9	84,6	82,7
sh rasvasisaldusega kuni 1%	0,6	0,6	0,9	0,9
rasvasisaldusega 1-3%	60,3	68,1	68,7	74,2	76,1	...
rasvasisaldusega üle 3%	4,7	4,1	3,8	4,7
Lõssi- ja vadakupulber, TPA	14,0	12,2	13,8	16,7	12,2	16,4
sh lõssipulber	8,0	10,3	12,9	9,0	7,3	9,4
vadakupulber		1,4	1,1	4,3	5,9	5,0
Täispiima- ja koorepulber	9,3	6,0	8,5	9,7	5,6	3,4
Jäätis	6,9	6,9	9,5	9,9	11,2	10,5

Allikas: ESA

Tööstustoodangu maht, vaatamata väga heale turuolukorrale, paljude toodete osas vähenes (tabel 4, joonis 3). Mõneti on toodangu vähenemine seletatav toorpiima pakkumise vähenemisega. Samas on piimatööstus hakanud piimatoodete valmistamisel kasutama üha enam taim-

seid rasvu. Lisaks taimeõliga segarasvatoodetele (Võidel jt), lisatakse taimseid õlisid veel jäätisele, kohukestele, koorele ja isegi juustule. ESA kiirstatistika nappidele andmetele tuginedes, suurenes 2007. aastal vaid lõssipulbri tootmine, mida toodeti esialgsetel hinnangutel 29% enam aasta varasemast, kuid mille toodangumaht jäi neljandiku võrra väiksemaks 2004. aasta kogusest. Teiste piimatoodete toodang aastaga vähenes.

Kiire hinnatõusu tõttu maailmaturul ja sellest tuleneva Eesti ekspordihindade tõusu tagajärjel muutus ka piimatööstuse toodangu struktuur maailmaturutoodete kasuks (joonis 3). Piimatööstuse tulusamateks toodeteks kujunesid aasta esimesel poolel lõssipulber ja või, aasta teisel poolel juust. Või ja lõssipulbri mahud hakkasid kasvama 2006. aasta IV kvartalist, juustul 2007. aasta III kvartalist. Aasta võrdluses jäi aga või tootmismahut 2007. aastal 2,7% ja juustu toodang 14,6% väiksemaks. Või ja juustu tootmise vähenemist põhjustas teatud osas eksporditurgude muutus peale “aprillisündmusi” (eksport Venemaale vähenes) ja ka kolmandatesse riikidesse eksporditoetuste kaotamine EL-is, mille järel nende toodete peamine eksporditurg Venemaa asendati Saksamaa ja Hollandiga.

Juustu ja või ekspordimahtude kiirem kasv tootmismahu kasvust tõi 2007. aasta sügisel kaasa nii nende toodete kui kõigi piimatoodete jaehindade järsu tõusu siseturul.

Piimatööstuse majanduslik tegevus oli 2007. aastal väga edukas, kusjuures edukamaks kujunes just II poolaasta (tabel 5, joonis 4). Piimatööstuse müügitulu oli 2007. aastal 5,8 mlrd krooni ja ületas aasta varasemat 13%-ga. Sealjuures kasvas müügitulu III kvartalis 13,9% ja IV kvartalis 19,9% aasta varasema perioodi suhtes.

Tabel 5

Piimatööstuse majandusnäitajad (mln krooni)

	Aastastatistika*					Lühiajastatistika*					
	2002	2003	2004	2005	2005*	2006*	2007*	I kv 2007	II kv 2007	III kv 2007	IV kv 2007
Keskmine tööga hõivatud isikute arv	2 757	2 757	2 721	2 619	2 568	2 531	2 373	2 541	2 362	2 338	2 251
Realiseerimise netokäive	3 698	3 698	4 841	4 787	4 818	5 117	5 782	1 300	1 463	1 559	1 460
Kulud kokku	3 700	3 700	4 904	4 863	4 801	4 951	5 443	1 280	1 386	1 425	1 352
Tööjõukulud	280	280	323	360	336	382	435	105	111	106	113
Tööjõukulude osakaal kogukuludes %	7,6	7,6	6,6	7,4	7,0	7,7	8,0	8,2	8,0	7,4	8,3
Kogukasum (-kahjum)	-2	-2	-64	-76	18	166	339	20	77	133	109
Lisandväärtus	421	421	379	488	354	547	774	125	189	239	221
Investeeringud põhivarasse	289	289	151	140	180	228	640	213	81	210	136
Realiseerimise netokäibe kasv, %**	-6,1	-6,1	30,2	-1,1	-2,0	6,2	13,0	8,5	9,9	13,9	19,9
Kulude kasv, %**	-5,8	-5,8	34,1	-0,8	-2,3	3,1	9,9	8,7	8,7	9,1	13,4
Lisandväärtuse kasv, %**	3,0	3,0	-22,1	-28,8	11,1	54,8	41,5	19,3	22,7	50,8	69,8
Tööjõukulude kasv %**	1,2	1,2	9,0	11,6	6,9	13,7	13,9	24,9	15,1	9,3	8,5

* Aastastatistika hõlmab kõik üle 20 töötajaga ettevõtted, 1-19 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Lühiajastatistika kogutakse kvartaalse küsitlusega ning hõlmab kõik 50 ja enama töötajaga ettevõtted, 1-49 töötajaga ettevõtted on hõlmatud juhusliku valikuga. Andmed on laiendatud üldkogumile. Võrreldavuse tagamiseks 2005. ja 2006. aasta vahel on 2005. aasta andmed esitatud ka lühiajastatistika kokkuvõtte põhjal.

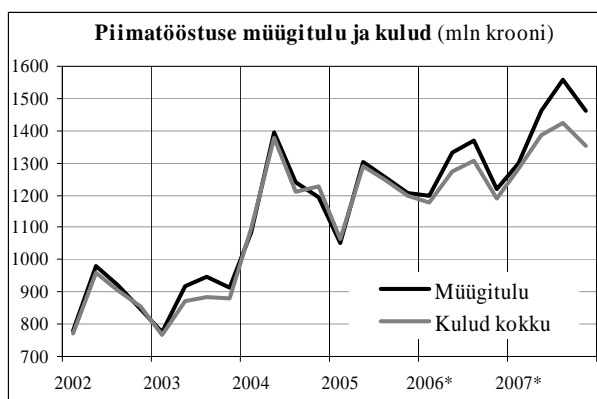
** aastakasvud, kvartalite puhul on kasv arvatud eelmise aasta sama kvartali suhtes

...andmed puuduvad

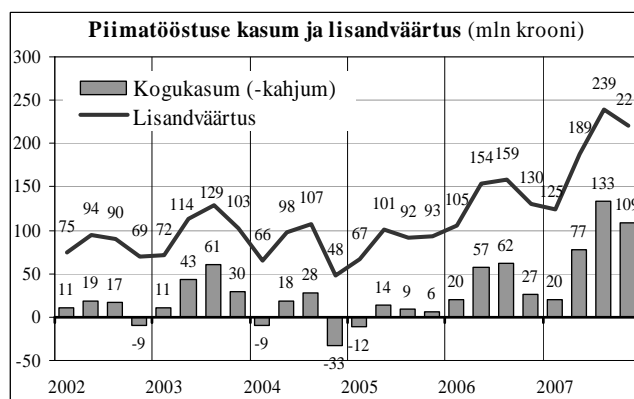
Allikas: ESA, EKI arvutused

Piimatööstuse **kasum** suurenes 2007. aastal üle kahe korra ning ulatus 339 mln kroonini (joonis 4). **Lisandväärtuse** kasv oli aeglasem (+41,5% 2006. aasta suhtes, kogusumma 774 mln kr), kuna lisandväärtuse suurus oli kõrge juba 2006. aastal, mil piimatööstuses kasvas müük peamiselt koduturule.

Joonis 4

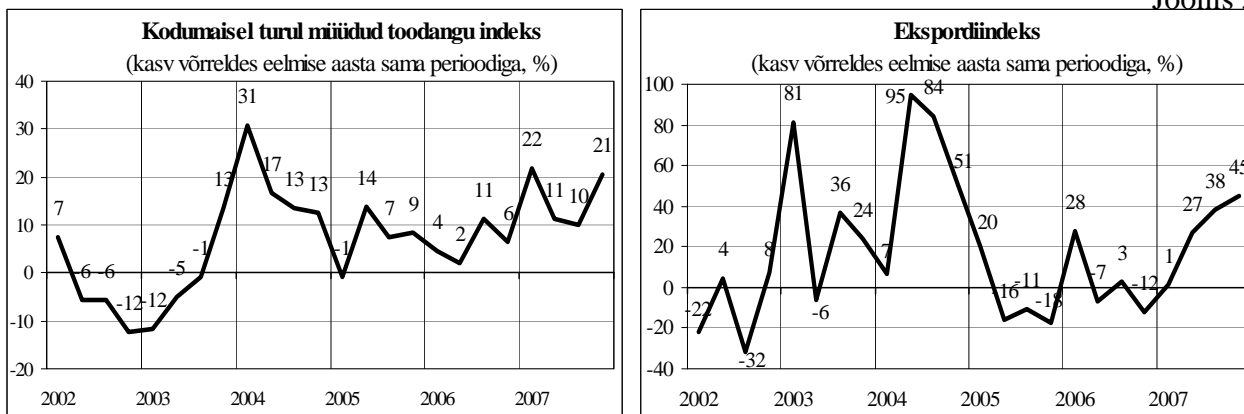

Allikas: ESA

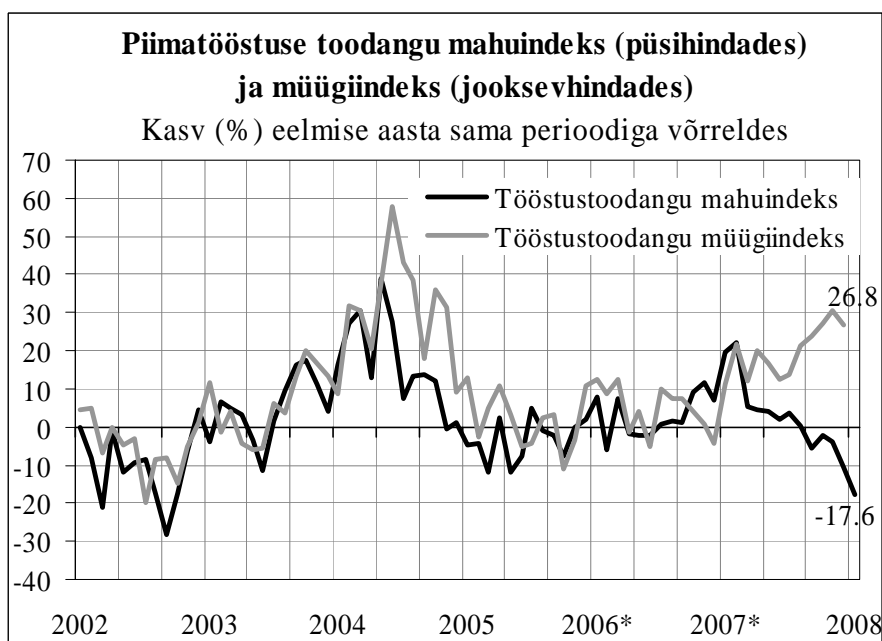
Piimatööstuse viimaste kvartalite heade majandustulemuste põhjuseks on eelkõige kiire hinnatõus nii koduturul kui eksporditurgudel. Ekspordiindeks kasvas IV kvartalis 45% võrreldes aasta varasema perioodiga. Kodumaisel turul müüdid toodangu indeks aasta kolmes esimeses kvartalis küll aeglustus, kuid IV kvartalis kiirenes ja oli 21% kõrgem aasta varasema suhtes (joonis 5). Piimatööstuse toodangu mahuindeks aga toodangu kasvu III kvartalis ei näidanud ning IV kvartalis näitas mahuindeks toodangu vähenemist (kvartali keskmised toodangumahuindeksid vastavalt -0,3% ja -5,7%, joonis 6). Seega nii kodumaisel turul müüdid toodangu indeks kui ka ekspordiindeks, mis mõõdavad müügi mahtu jooksevhindades, kajastavad 2007. aasta II poolaastal eelkõige hinnatõusu. Seejuures on toodangu mahuindeksi langus aasta lõpus kiirenenud ning esialgsed andmed näitavad toodangumahu langust ka 2008. aasta jaanuaris, mis on selge viide peale järsku hinnatõusu toimunud nõudluse langusele.

Joonis 5

Allikas: ESA

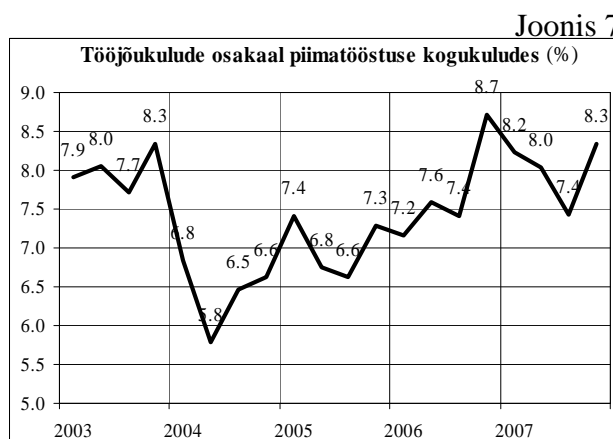
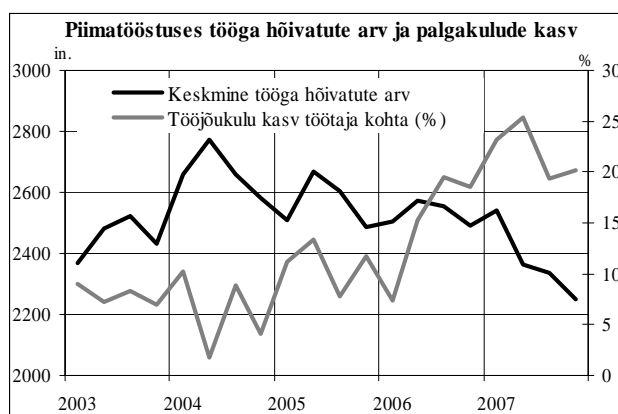
Joonis 6

Allikas: ESA

Piimatööstuse **kulud** suurenesid samuti 2007. aastal tugevalt (joonis 4, tabel 5), kuid kasv oli siiski aeglasem müügitulude kasvust. Piimatööstuse kogukulud oli 2007. aastal 5,443 mlrd krooni ning need olid aastatagusest ligi 10% suuremad. Varasematel perioodidel oli müügitulude ja kulude muutumise tempo ligilähedane, kuid kahes viimases kvartalis oli kulude kasv müügitulude kasvust aeglasem (joonis 4).

Kulude kasvu aeglustumise üheks mõjutajaks oli **tööjõukulude** kasvu aeglustumine, mis aeglustus kogu 2007. aasta jooksul (joonis 7). Kui I poolaastal oli tööjõukulude kasv 19% varasema aasta sama perioodi suhtes, siis II poolaastal oli kasv poole aeglasem (9%). Samuti on tööjõukulude osakaal piimatööstuse kogukuludes alanenud I poolaasta 8,1%-lt 7,9%-le II poolaastal. Töötajate arv piimatööstuses on viimastel aastatel pidevalt vähenenud ja see tendents jätkus kogu 2007. aasta jooksul.

Allikas: ESA

Kiire müügitulude ja kasumi kasv ning töötajate arvu kahanemine ja kulude kasvu aeglustumine on tõstnud piimatööstuse **tootlikkust** (joonis 8, tabel 6). Müügitulu ühe hõivatu kohta kasvas 2007. aastal aasta võrdluses 21% ja lisandväärtus 51%, kusjuures I poolaastal kasv aeglustus, kuid kiirenes tempokalt II poolaastal. Selline kiire areng viitab tootmise efektiivsuse tõusule, tehnoloogia täiustumisele ning tootmise kapitalimahukuse kasvule. Kuid kindlasti on siin väga oluliseks mõjutajaks ka toodete suur hinnatõus.

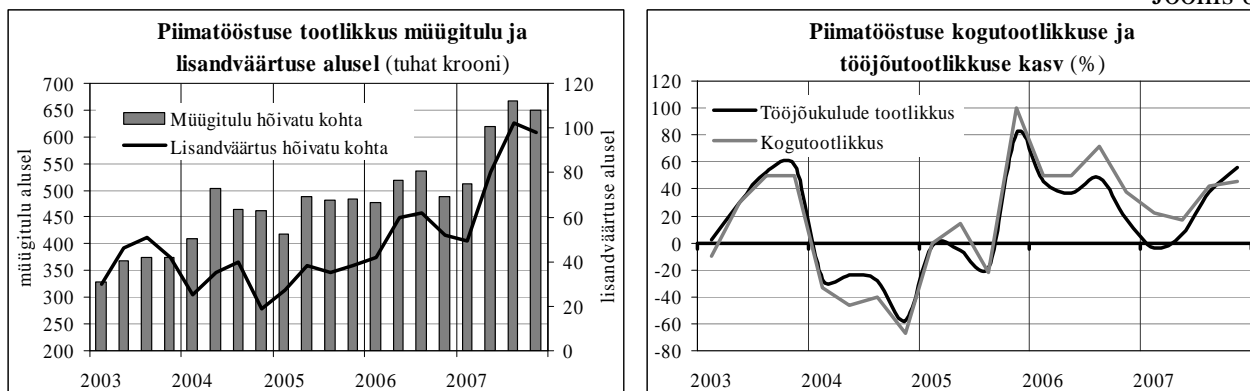
Tabel 6

Piimatööstuse tootlikkuse näitajad

	Aastastatistika					Lühiajastatistika	
	2002	2003	2004	2005	2005*	2006*	2007*
Tootlikkus (netokäive töötaja kohta), tuh kr	1 344	1 419	1 783	1 828	1 876	2 021	2 437
kasv %	2,1	5,6	25,7	2,5	1,8	7,8	20,6
Tootlikkus (lisandväärtus tööt.kohta), tuh kr	153	186	139	180	138	216	326
kasv %	11,7	21,6	-25,3	29,5	15,4	57,1	51,0
Tööjõukulude tootlikkus (lisandväärtus tööjõukulude kohta)	1,50	1,64	1,17	1,31	1,05	1,43	1,78
kasv %	1,4	9,3	-28,7	12,0	4,0	36,2	24,5
Kogurentaablus (kasum/netokäive, %)	-0,1	1,6	-1,3	-1,6	0,4	3,2	5,9

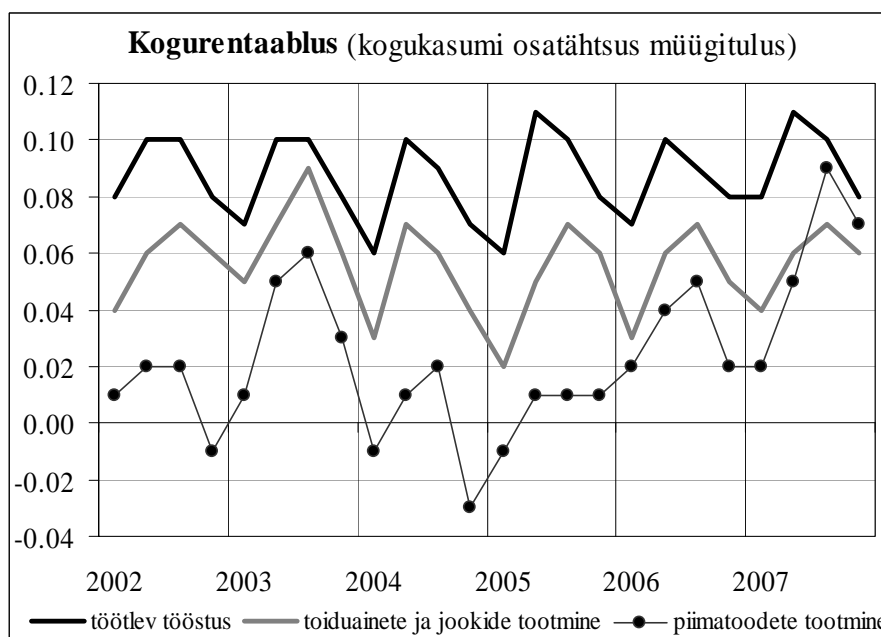
* Arvutatud ESA lühiajastatistika alusel

Allikas: ESA, EKI arvutused

Allikas: ESA

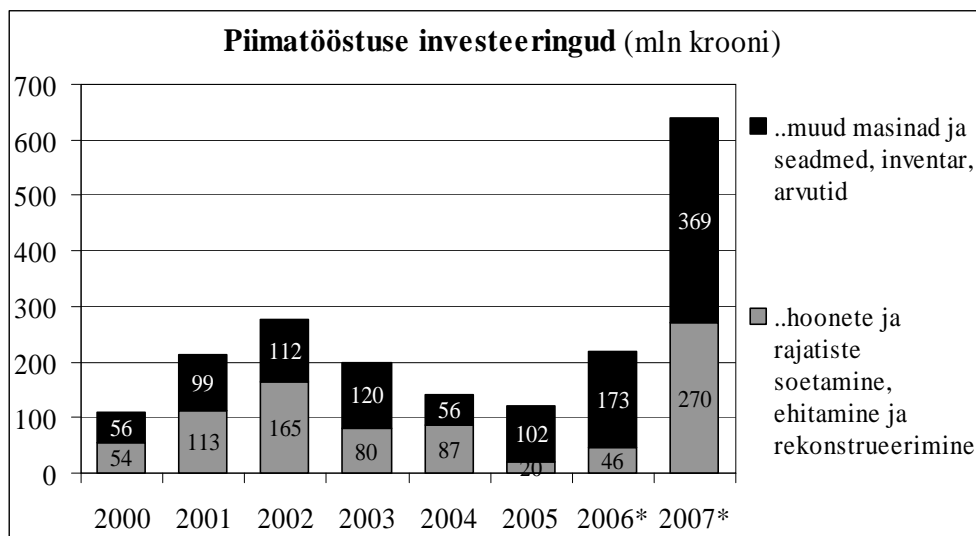
Piimatööstuse majandusliku seisu tugevust näitab ka **kogurentaabluse** võrdlus kogu toiduainetetööstusega ning töötleva tööstusega (joonis 9). Piimatööstuse kiire arengu tulemusel ületas tööstuse kogurentaablus III kvartalis esmakordselt toiduainetetööstuse keskmist ning kuigi rentaablus IV kvartalis veidi langes, ületas piimatööstus IV kvartali 7,5%-lise rentaablusnäitaja endiselt toiduainetetööstuse kogurentaablust (6%).

Allikas: ESA

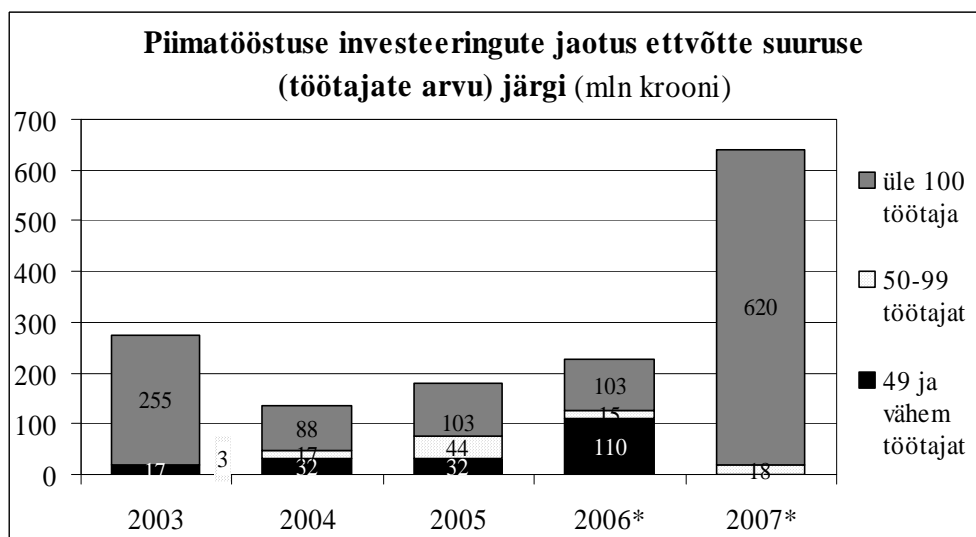
Piimatööstusettevõtted **investeerisid** 2007. aastal tööstuse arendamiseks 2,8 korda enam kui aasta varem (joonised 10, 11 ja 12). Investeeringute kogumaht ulatus 640 mln kroonini, millest 58% kulutati seadmetele ja masinatele. Erinevalt varasemast aastast tegid investeeringuid peamiselt suured, 100 ja enama töötajate arvuga, ettevõtted. Jõudsalt kasvanud investeeringud on ilmselt ka üheks põhjuseks paranenud tootlikkusele.

Joonis 10

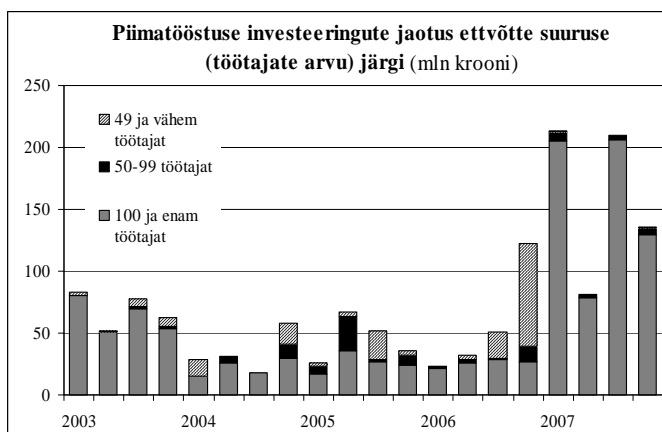
Allikas: ESA

Joonis 11

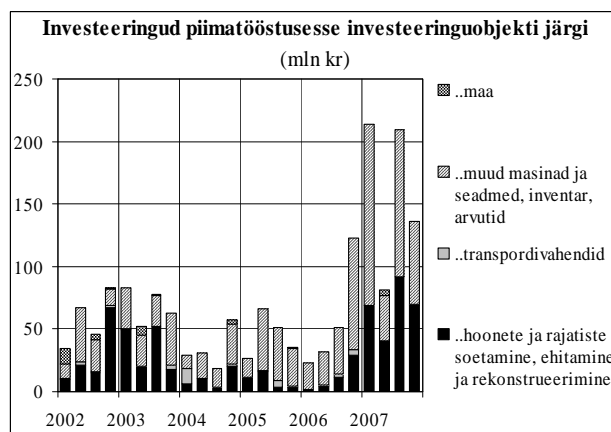

Allikas: ESA

Joonis 12

Allikas: ESA, EKI arvutused

Hinnad

Piimatoodete **maailmaturul** toimusid 2007. aastal järsud muutused, kus mitu aastat kestnud nõudluse kiirem kasv pakkumisest viis hüppelisele hindade tõusule 2007. aasta esimesel poolel. Hindade kõrgtase saavutati 2007. aasta III kvartalis ning edasi järgnes järsk hindade langus, mis viis mõnede toodete hinnatasemed taas tõusueelsele tasemele (tabel 7, joonised 13-16).

Tabel 7

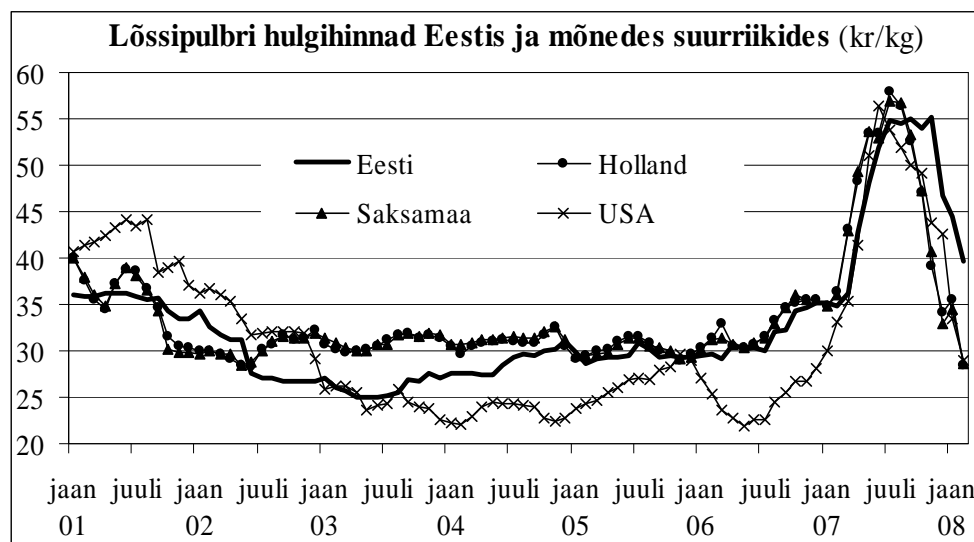
Piimatoodete hulgihinnad Hollandis, Saksamaal ja USA-s 2005-2007. aastal

(IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg)

	IV kv 2005	IV kv 2006	IV kv 2007	veebr 2008	2005	2006	2007
TÄISPIIMAPULBER							
Holland	37.55	38.49	53.46	47.72	37.64	37.13	52.19
Saksamaa	37.73	40.11	55.15	46.94	37.81	37.80	53.62
USA keskmine	40.58	35.15	50.33	38.81	38.05	34.65	47.58
LÕSSIPULBER							
Holland	29.42	35.41	40.11	28.48	30.17	32.66	46.38
Saksamaa	29.47	35.73	40.24	28.56	30.09	32.55	46.41
USA keskmine	28.93	27.19	45.14	28.88	26.65	24.77	44.88
VÕI							
Holland	41.52	39.74	58.10	45.38	43.59	39.53	52.98
Saksamaa	41.83	40.76	58.15	45.53	43.13	39.49	54.03
USA keskmine	43.12	36.27	32.06	27.20	43.30	34.46	34.77
JUUST							
Saksamaa Edam	43.58	45.84	65.45	59.07	44.02	45.78	54.61
Inglise Cheddar	49.31	46.13	69.19	61.50	48.61	46.83	57.49
Poola Gouda/Edam	43.79	43.64	66.77	54.97	42.98	43.71	53.09
USA Cheddar	58.05	52.79	57.78	56.32	56.41	54.12	55.73

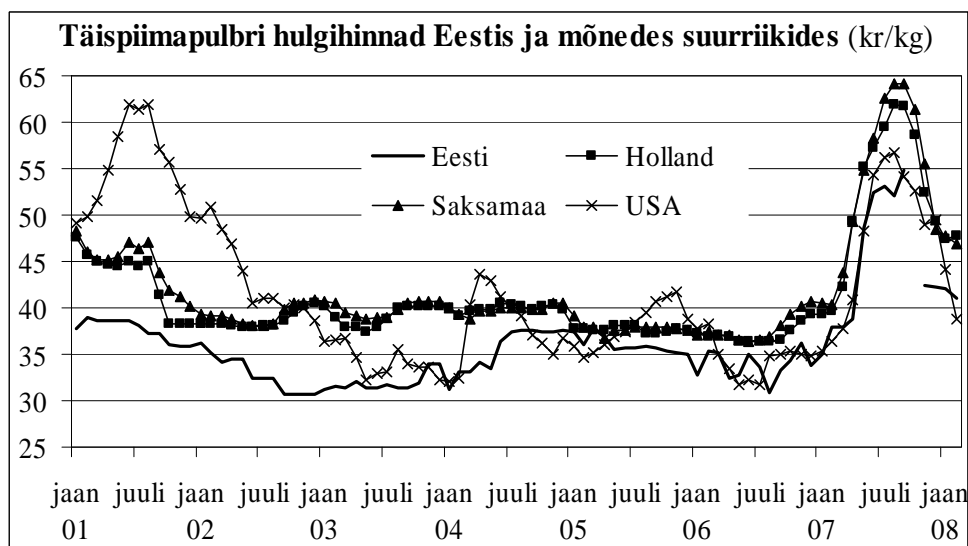
Allikas: ZMP

Lõssipulbri hulgihind maailmaturul tõusis EL-i suuremates tootjariikides kuni 2007. aasta augustini (augusti hind Hollandis ja Saksamaal 56.50 kr/kg) ja hakkas siis kiiresti langema (joonis 13). Detsembriks langes lõssipulbri hind tagasi 2006. aasta III kvartali tasemele, mida võib pidada 2003-2006. aastate stabiilseks hinnatasemeks. USA-s oli hinnatase kõrgeim juulis (56.42 kr/kg), kuid enne aasta lõppu langesid hinnad vähem kui EL-is. 2007. aasta keskmised hinnad olid EL-is 42% ja USA-s 81% kõrgemad kui 2006. aasta keskmised. IV kvartali keskmised hinnad olid EL-i suuremates tootjariikides 13%, USA-s aga 66% kõrgemad aasta varasema perioodi hindadest. Hinnalangus on jätkunud ka 2008. aastal ning veebruaris olid hinnad langenud 2005. aasta IV kvartali tasemele. Kusjuures kiirem hinnalangus oli USA-s, mille tagajärjel hinnatasemed EL-is ja USA-s ühtlustusid.

Allikad: ZMP, EKI

Täispiimapulbri hulgihind maailmaturul tegi 2007. aasta jooksul läbi peaaegu samasuguse arengu kui lõssipulbri hind, kuid hinnalangus aasta teises pooles oli veidi aeglasem kui lõssipulbri hinnalangus (joonis 14). Samas 2008. aasta alguses langes täispiimapulbri hind lõssipulbri hinnast kiiremini. 2007. aasta keskmine ja IV kvartali hind oli maailmaturul 40% kõrgemad 2006. aasta vastavate perioodide keskmistest hindadest. Kuigi hinnad muutusid nii EL-is kui USA-s ühes tempos, jäi USA hinnatase nendel perioodidel 8-10% madalamaks kui EL-is. Hinnalangus on 2008. aasta esimestel kuudel kiirenenud ning EL-is oli veebruaris täispiimapulbri hulgihind 14% ja USA-s 23% madalam kui 2007. aasta IV kvartali keskmine.

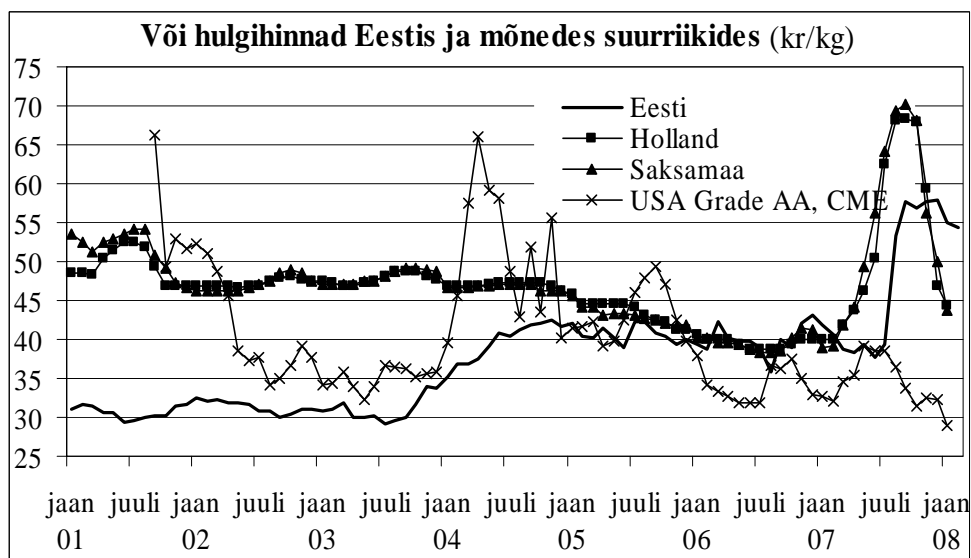

Allikad: ZMP, EKI

Või hulgihinna tõus oli pulbrite hinnatõusust veidi aeglasem (tabel 7, joonis 15). 2007. aasta keskmine hind oli Saksamaal ja Hollandis 35% ja IV kvartali keskmine 44% kõrgem 2006. aasta vastavate perioodide keskmistest tasemetest. Kõrgeim hinnatase oli EL-is 2007. aasta

septembris (Saksamaal 70.25 kr/kg). USA-s püsis või hind aga suhteliselt stabiilne: 2007. aasta keskmine hind oli vaid 1% kõrgem aasta varasemast tasemest, kuid IV kvartali keskmine oli aasta varasemast perioodist 11% madalam. 2007. aasta lõpust hakkas või hind langema ning langus jätkus 2008. aasta alguses. 2008. aasta jaanuaris oli või hulgihind EL-is 24% ja USA-s 10% madalam 2007. aasta IV kvartali keskmisest. Samas jäi USA hinnatase 48% madalamaks Saksamaa ja Hollandi hindadest.

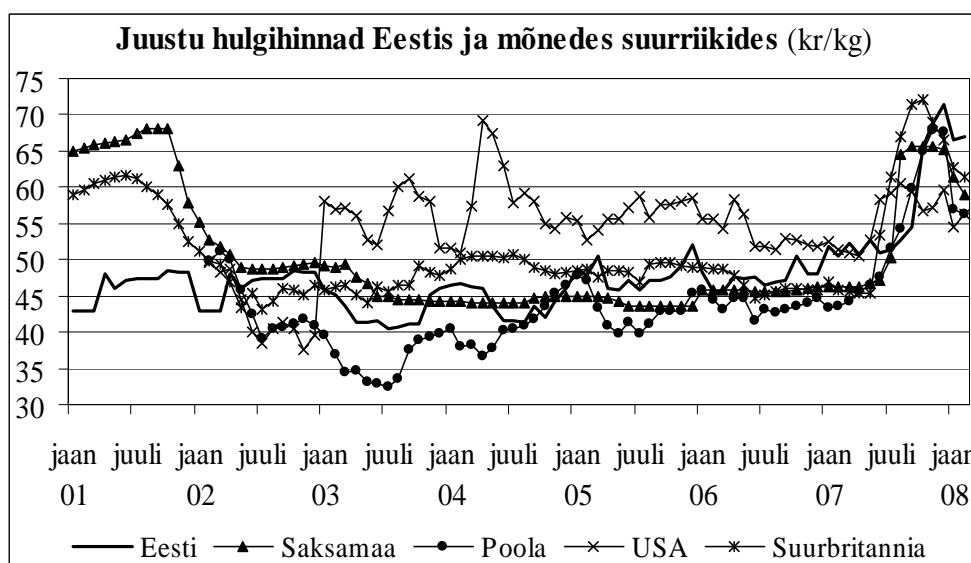
Joonis 15

Allikad: ZMP, EKI

Juustu hinnad tõusid maailmaturul pulbrite ja hindadest aeglasemas tempos, kuid hinnatõus jätkus aasta lõpuni ning pöördus kergele langusele alles 2008. aasta alguses (joonis 16). 2007. aasta keskmised hinnad olid EL-is olenevalt juustusordist 19-23% ja IV kvartali keskmised 43-53% kõrgemad kui aasta varasematel perioodidel. USA-s oli aastane hinnatõus aastakeskmiste võrdluses 3% ja IV kvartalite võrdluses 10%. 2008. aasta veebruaris olid juustu hinnad EL-is 10-18% ja USA-s 3% madalamad 2007. aasta keskmistest hindadest ning hinnatasemed USA-s ja EL-is ühtlustusid.

Joonis 16

Allikad: ZMP, EKI

Piimatoodete hinnatõus maailmaturul kajastus ka Eesti piimatööstusettevõtete **tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindades**: pulbrite hinnad tõusid 2007. aastal järsult kuni III kvartali lõpuni ja hakkasid seejärel langema. Või ja juustu ning siseturutoodete hinnatõus jätkus aga aasta lõpuni (tabel 8, joonis 13-17).

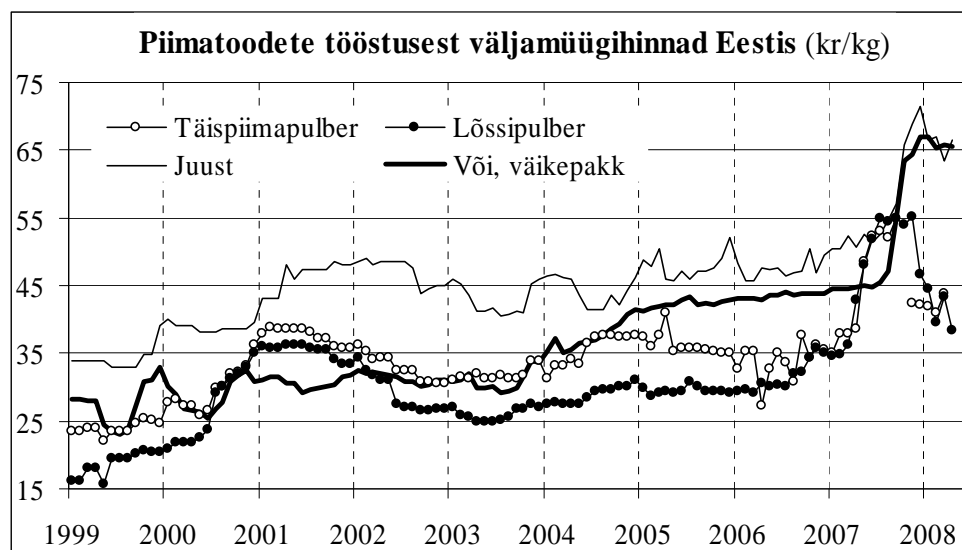
Aasta võrdluses tõusis Eestis teistest enam *lõssipulbri* tööstusest väljamüügihind. 2007. aasta keskmine hind oli 50% ja IV kvartalis samuti 50% kõrgem mullusest, ekspordihind tõusis samas tempos. 2008. aasta veebruaris oli lõssipulbri väljamüügihind juba 24% madalam kui IV kvartali keskmine. Eestis püsis lõssipulbri väljamüügi hind nii eelmise aasta lõpus kui ka 2008. aasta veebruaris siiski 38% kõrgemal tasemel kui Hollandis ja Saksamaal.

Täispiimapulbri hinnamuutused olid sarnased lõssipulbrile. Keskmine väljamüügihind oli 2007. aastal 34% ja IV kvartalis 22% kõrgem kui aasta varasematel perioodidel. Ekspordihinnad tõusid vastavalt 29% ja 42%. 2007. aasta IV kvartalis pöördus hind langusele ning langus jätkus mõõdukalt ka 2008. aasta esimestel kuudel. 2008. aasta veebruaris oli täispiimapulbri väljamüügihind 3% madalam IV kvartali keskmisest ning oli 13% madalam Hollandi ja Saksamaa hulgihindade tasemest.

25-kiloses pakendis *monoliitvõi* aastane hinnatõus oli IV kvartalite hinnavõrdluses 39% ja aastakeskmiste võrdluses 17% kõrgem varasema aasta tasemest. Ekspordihind tõusis samadel perioodidel vastavalt 27% ja 48%. Ekspordihinna tõus kiirenes 2007. aasta II poolel kui võieksport Venemaale asendus kõrgema hinnaga ekspordiga EL-i riikidesse. 2008. aasta algul pöördus või väljamüügihind ka Eestis kergele langusele ja oli veebruaris 5% madalam kui IV kvartali keskmine, kuid ületas siiski Hollandi ja Saksamaa hulgihindade taset 22%-ga.

Väikepakendis või hind oli IV kvartalis 48% ja 2007. aastal 17% kõrgem 2006. aasta vastavate perioodide keskmisest tasemest. 2008. aasta veebruaris oli väikepakendis või väljamüügihind 0,7% kõrgem IV kvartali keskmisest.

Joonis 17

Allikas: EKI

Juustu kiirem hinnatõus algas Eestis 2007. aasta II poolest. *Edam-tüüpi juustu* keskmine väljamüügihind oli 2007. aasta IV kvartalis 41% ja 2007. aastal 19% kõrgem kui vastavatel perioodidel aasta varem. Ekspordihinna tõus oli analoogne väljamüügihinna muutusele (+36% ja +22%). 2008. aasta alguses hinnatõus peatus ning veebruaris oli hind 2,4% madalam IV kvartali keskmisest. Ka Edam-tüüpi juustu väljamüügihind Eestis ületab sama tüüpi juustude hulgihindu Saksamaal (+13%) ja Poolas (+22%).

Tabel 8

Piimatoodete tööstusest väljamüügi- ja ekspordihindade muutus Eestis 2005-2007.aastail
(tööstusest väljamüügi /ekspordihind; IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	IV kv 2005	IV kv 2006	IV kv 2007	veebr 2008	2005	2006	2007
Piimapulber	35.17/ 34.46	34.76/ 35.41	42.31/ 50.49	41.00	36.34/ 34.51	33.72/ 33.85	45.01/ 43.79
Lõssipulber	29.36/ 29.06	34.71/ 33.60	51.98/ 50.36	39.60	29.51/ 28.66	31.49/ 30.98	47.39/ 46.45
Juust Edam	49.58/ 43.41	48.86/ 44.31	68.68/ 60.38	67.01	47.92/ 45.22	47.44/ 44.02	56.52/ 53.67
Või, 82%, 25 kg	39.94/ 33.01	41.37/ 35.14	57.58/ 51.88	54.34	42.30/ 33.10	39.94/ 30.73	46.73/ 38.94
Või, väikepakk ~200g	42.55	43.80	64.89	65.36	42.30	43.49	50.84
Piim 2,5%	5.53	5.60	7.71	8.27	5.56	5.55	6.30
Piim 3,5%	6.26	6.32	8.35	8.98	6.26	6.26	7.06
Kodujuust, 4% lisandita	26.74	27.77	35.24	36.65	26.65	27.27	31.27

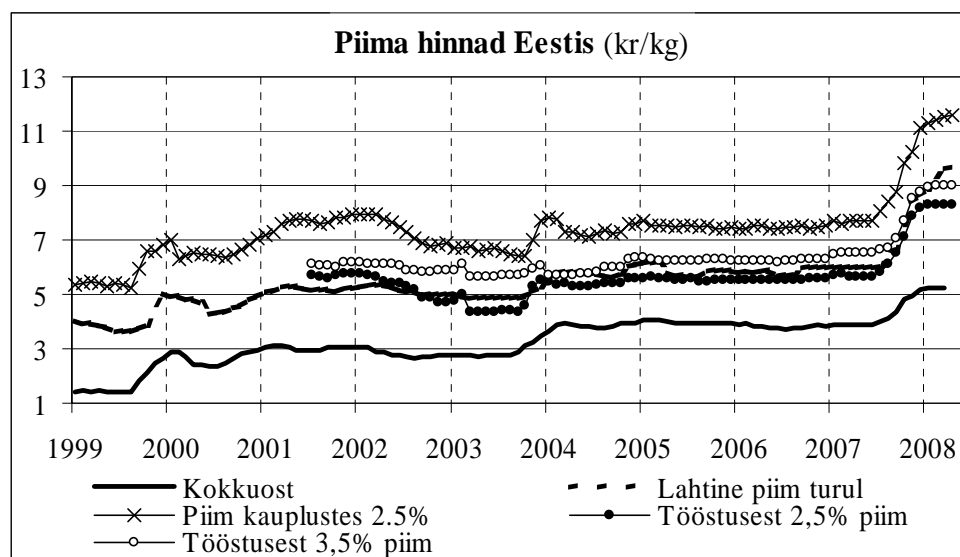
Allikad: EKI, PM Kaubanduspoliitika büroo

Siseturule müüdavate toodete tööstusest väljamüügihindad tõusid 2007. aasta esimesel 9 kuul maailmaturutoodete hindadega võrreldes aeglasemalt, kuid hinnatõus kiirenes viimases kvartalis ning jätkus ka 2008. aasta alguses. Keskmine väljamüügihind joogipiimadele ja kodujuustule oli 2007. aastal 13-15% kõrgem kui aasta varem. IV kvartalis tõusid tempokamalt aga joogipiimade tööstusest väljamüügihindad, mis olid 2,5%-lisel piimal 38% ja 3,5%-lisel piimal 32% kõrgemad kui aasta varasemal perioodil. Kodujuustu hind oli samade perioodide võrdluses 27% kõrgem. 2008. aasta veebruaris oli joogipiimade väljamüügihind 7,5% ja kodujuustu hind 4% kõrgem kui IV kvartali keskmine.

Piimatoodete **jaehindade** tõusu tempo oli ligilähedane tööstusest väljamüügihindade tõusule, kus 8 kuu suhteliselt mõõdukas hinnatõus siseturul muutus järsult kiirenevaks alates 2007. aasta septembrist (tabel 9). Kuivõrd maailmaturul hakkasid hinnad langema ja toorpiima hind tõusma, siis korvati tooraine kallinemist siseturu jaehindade tõusu abil. Ekspordinõudlus püsis hea esialgu veel

võile ja juustule ning nende müük oli orienteeritud rohkem välisturgudele. Pakkumise vähenemisega siseturul vähenes hinnasurve nende toodete jaehindadele. 2007. aasta IV kvartalis võrreldes aasta varasema perioodiga kallinesid piimatooted kauplustes 24-47% vahemikus, aastakeskmiste võrdluses oli kallinemine 11-18%. Kiiremini kallinesid väikepakendis või (vastavalt 47% ja 14%), 2,5%-line joogipiim (46% ja 16%) ning juust (38% ja 18%). 2008. aasta algul edestas hinnatempos teisi piimatooteid juust, mille jaehind oli veebruaris 8% kallim kui IV kvartali keskmine. Aeglasem hinnatõus oli võil (+1%) ja teiste piimatoodete kallinemine jäi kauplustes 2008. aasta alguses 3,5-5,1% vahemikku.

Joonis 18

Allikas: ESA, EKI

Tabel 9

Piimatoodete jaehindade muutus Eestis 2005-2007. aastail
(IV kvartali ja aasta keskmised, kr/kg, piimal kr/l)

	IV kv 2005	IV kv 2006	IV kv 2007	veebr 2008	2005	2006	2007
Juust Edam	83.72	87.38	120.35	129.94	83.03	86.05	101.39
Või, väikepakk ~200g	66.37	68.39	100.35	101.49	65.44	68.44	78.32
Hapukoor	20.43	20.41	27.04	27.98	20.39	20.53	22.53
Kohvikoor	20.72	20.58	26.80	28.05	20.66	20.69	22.73
Kodujuust	...	41.72	53.85	55.86	40.43	41.26	48.03
Piim 2,5%	7.45	7.48	10.88	11.44	7.51	7.46	8.67
Piim 3,5%*	9.28	9.54	12.67	12.90*	9.11	9.41	10.58
Keefir	8.98	9.26	11.46	12.19	9.07	9.10	10.11

* Purepakendis piima jaehind Tallinna supermarketite keskmisena; 2008.a märts

Allikas: EKI

Tabel 10

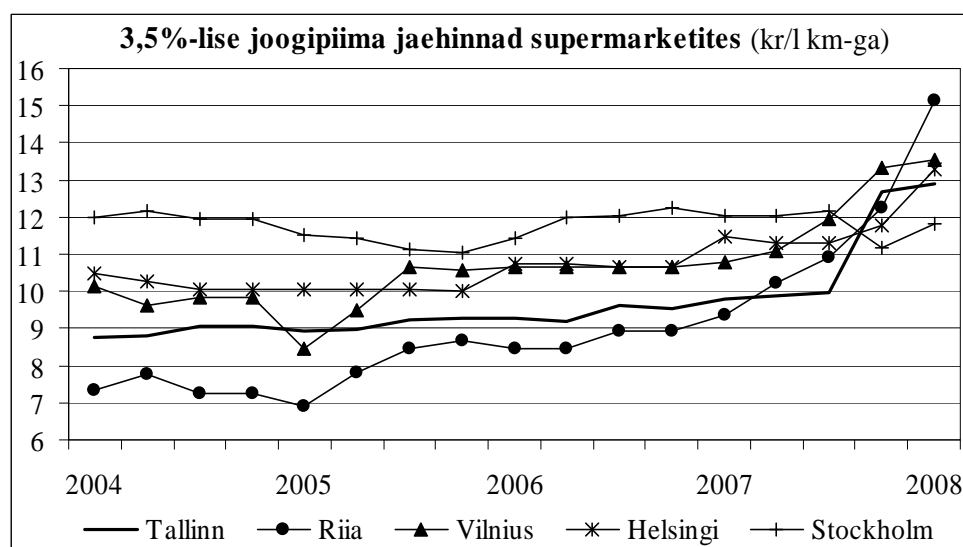
Piimatoodete jaehinnad Euroopa pealinnade supermarketites 3.-19.dets. 2007.a (kroonides)

Toode	Piim, 3,5%	Või,80-82,5%	Juust, Edam, Gouda	Kohvikoor, 10%	Virsi- jogurt	Maitse- tamata jogurt	Zott Danone jms jogurt	Valge- hallitus- juust Brie President
Kogus	1 liiter	200g	1 kg	0,2 liitrit	150 g	0,5 kg	125g	1 kg
Tallinn	12.67	19.53	118.36	5.23	18.73	11.53	x	209.45
Riia	12.24	16.70	117.55	8.24	21.82	12.93	5.57	182.56
Vilnius	13.34	20.56	95.58	13.13	25.24	14.86	x	148.76
Varssavi	11.38	16.39	94.75	8.68	x	8.93	3.54	134.46
Bratislava	12.41	22.44	104.98	10.31	31.93	12.66	3.41	152.06
Budapest	12.47*	23.55	94.30	x	x	14.44	4.09	x
Helsingi	11.79	16.46*	108.43	10.33*	24.67	12.28	5.77	208.36
Berliin	14.04	19.87	113.98	7.72*	25.88	8.71	5.17	x
Amsterdam	13.40	17.40	95.39	8.98	23.16	8.61	x	140.04
Stockholm	11.18	22.35	107.59	13.34*	23.19	23.35	4.59	165.97

***Bratislava:** Danone jogurt; **Budapest:** piim 2,8%; **Helsingi:** või ümberarvutus 500g pakendilt; kohvikoor 19%; Danone jogurt; **Berliin:** kohvikoor UHT; Danone jogurt; **Stockholm:** kohvikoor 12%; Arla jogurt
 Ümberarvutused erinevatelt pakendi suurustelt (kasutatud on lähima suurusega pakendi hindasid)

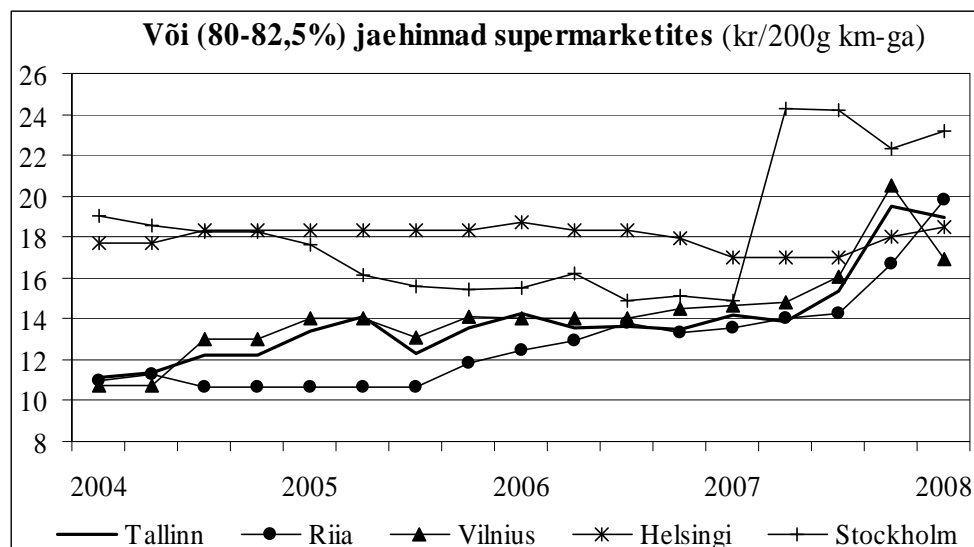
Allikas: EKI

Piimatoodete jaehinnad tõusid ka teistes EL-i liikmesriikides ning hinnatõus on jätkunud ka 2008. aastal. Teiste Euroopa riikide pealinnadega võrreldes olid piimatoodete jaehinnad Tallinna elamurajoonide **supermarketites** veel 2007. aasta septembris madalamad vanade liikmesriikide pealinnade suurte kaupluste hindadest (tabel 10, joonised 19-21). 2007. aasta IV kvartalis oli paljude piimatoodete hinnatõus Tallinna supermarketites kiirem võrdluslinnade jaehindade tõusust. Detsembris oli Edam-tüüpi juustu jaehind võrdluslinnadest kõrgeim Tallinnas (118.36 kr/kg), madalaim Varssavis ja Vilniuses (95 kr/kg). 2008. aastal jaehindade tõus jätkus ning märtsi alguses oli Edam-tüüpi juustu kõrgeim jaehind Riias (131.13 kr/kg) ning Tallinn langes juustu hinnataseme võrdluses teisele kohale (128.36 kr/kg).

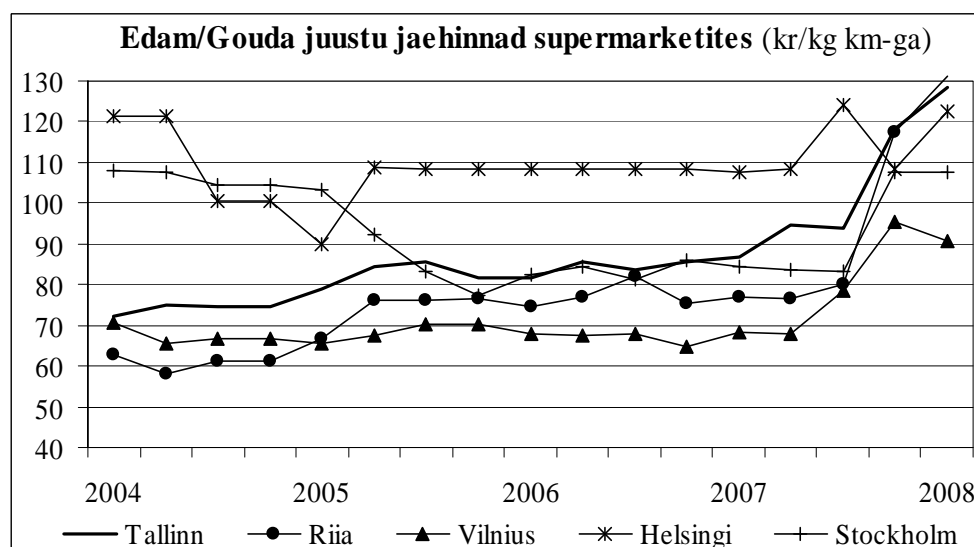

Joonis 19

Allikas: EKI

Allikas: EKI

Allikas: EKI

Vaadeldud piimatoodetest on pidevalt Euroopa Liidu pealinnades võimalik Eestist odavamalt osta valgehallitusjuustu, sest Eestis praktiliselt puudub antud tootegrupis konkurents kohalike tootjate poolt. Luke farmi meierei toodab küll valgehallitusjuustu, kuid ettevõtte tootmismahud on veel turu mõjutamiseks liiga väikesed ning müügitoetustegevusi praktiliselt ei tehta.

2007. aasta piimaturu ülimalt soodsa olukorra mõju maailmas, kus maailmatootodete hinnad tõusid pakkumise vähenemise tõttu kiiresti, jõudis aasta keskel ka piimatootjateni (tabel 11, joonised 22-23). Tabelist 11 andmetest nähtub, et toorpiima kokkuostuhinnad on tõusnud kogu maailmas. Isegi Uus-Meremaal, kus piimatootmisel on madalaim omahind maailmas, oli keskmine hind 2007. aastal 41% ja IV kvartalis 69% kõrgem kui aasta varasematel perioodidel ja mis oli kiireim hinnatõus vaatluse all olevate riikide seas. USA-le kuulus toorpiima 35%-lise hinnatõusuga samadel perioodidel teine koht. Euroopa Liidu suurriikidest tõusis piima kokku-

ostuhind kiiremini Saksamaal (aastakeskmise võrdluses 23% ja IV kvartalite võrdluses 46%). Baltikumis tõusis toorpiima hind kiiremini senini madalama hinnatasemega Leedus (19% ja 51%). Lätis tõusis toorpiima hind vastavalt 12% ja 37% ning Eestis 10% ja 29%. Toorpiima hind oli 2007. aastal Eestis aastakeskmisena veel Baltikumi kõrgeim (4.20 kr/kg), kuid IV kvartali keskmisena kolmest riigist madalaim (4.97 kr/kg). EL-i suurtööstuste keskmine kokkuostuhind oli 2007. aasta IV kvartalis 5.15 kr/kg ning see oli 14% kõrgem aasta varasemast tasemest.

Tabel 11

Piima keskmised kokkuostuhinnad Euroopa Liidu mõningates suurtööstustes, Eesti lähiriikides ja Uus-Meremaal (kr/kg)

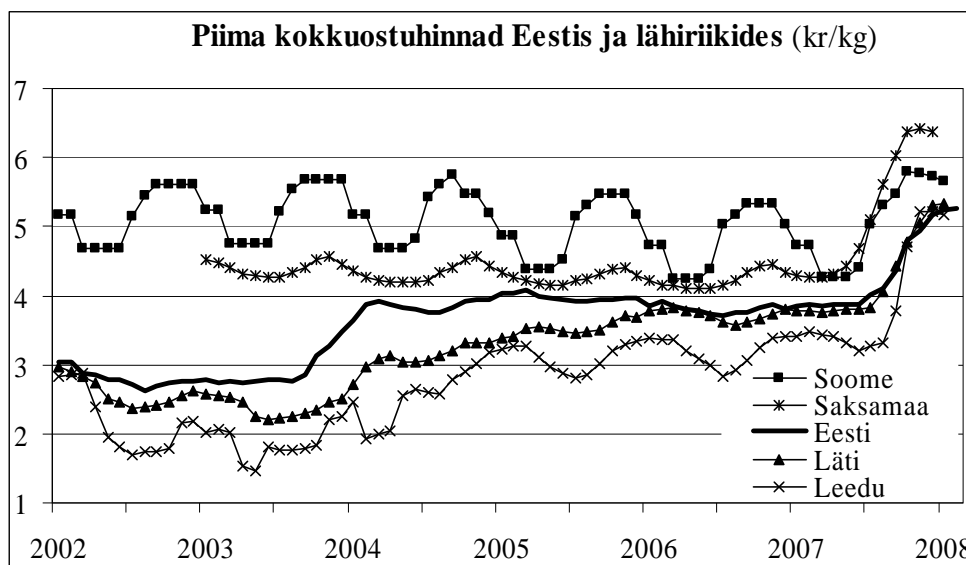
	IVkv 2005	IVkv 2006	IVkv 2007	jaan 2008	2005	2006	2007
Suurtööstused*							
Nordmilch Saksamaa	4.50	4.30	6.26	6.06	4.25	4.22	5.08
Arla Foods Taani	4.34	4.27	5.75	5.95	4.37	4.29	4.74
Danone Prantsusmaa	4.97	4.98	5.92	6.48	4.69	4.64	5.01
Lactalis Prantsusmaa	4.79	4.64	5.56	6.36	4.64	4.51	4.79
Friesland Coberco Hollandi	4.61	4.46	6.72	5.68	4.28	4.19	4.98
Arla Foods Rootsi	4.22	4.31	5.70	...	4.30	4.27	4.71
Suurtööstuste keskmine EL-s	4.54	4.50	5.15	5.02	4.40	4.32	4.96
Riigid							
USA	4.45	3.83	5.16	5.02	4.32	3.72	5.02
Uus-Meremaa	2.76	2.50	4.23	4.31	2.78	2.49	3.52
Saksamaa, <i>rasv 3,7%, valk 3,4%</i>	4.36	4.40	6.44	...	4.26	4.23	5.19
Soome, <i>rasv 4,3%, valk 3,3%</i>	5.37	5.33	5.68	5.65	4.95	4.84	4.99
Läti, <i>rasv 4,0%, valk 3,3%</i>	3.67	3.70	5.06	5.33	3.53	3.72	4.18
Leedu, <i>rasv 4,0%, valk 3,2%</i>	3.28	3.35	5.05	5.18	3.10	3.19	3.81
Eesti, <i>rasv 3,8%, valk 3,2%</i>	3.96	3.84	4.97	5.24	3.98	3.81	4.20

* baasiline piim 4,2% rasva, 3,35% valku, SCC 24,999, TBC 24,999

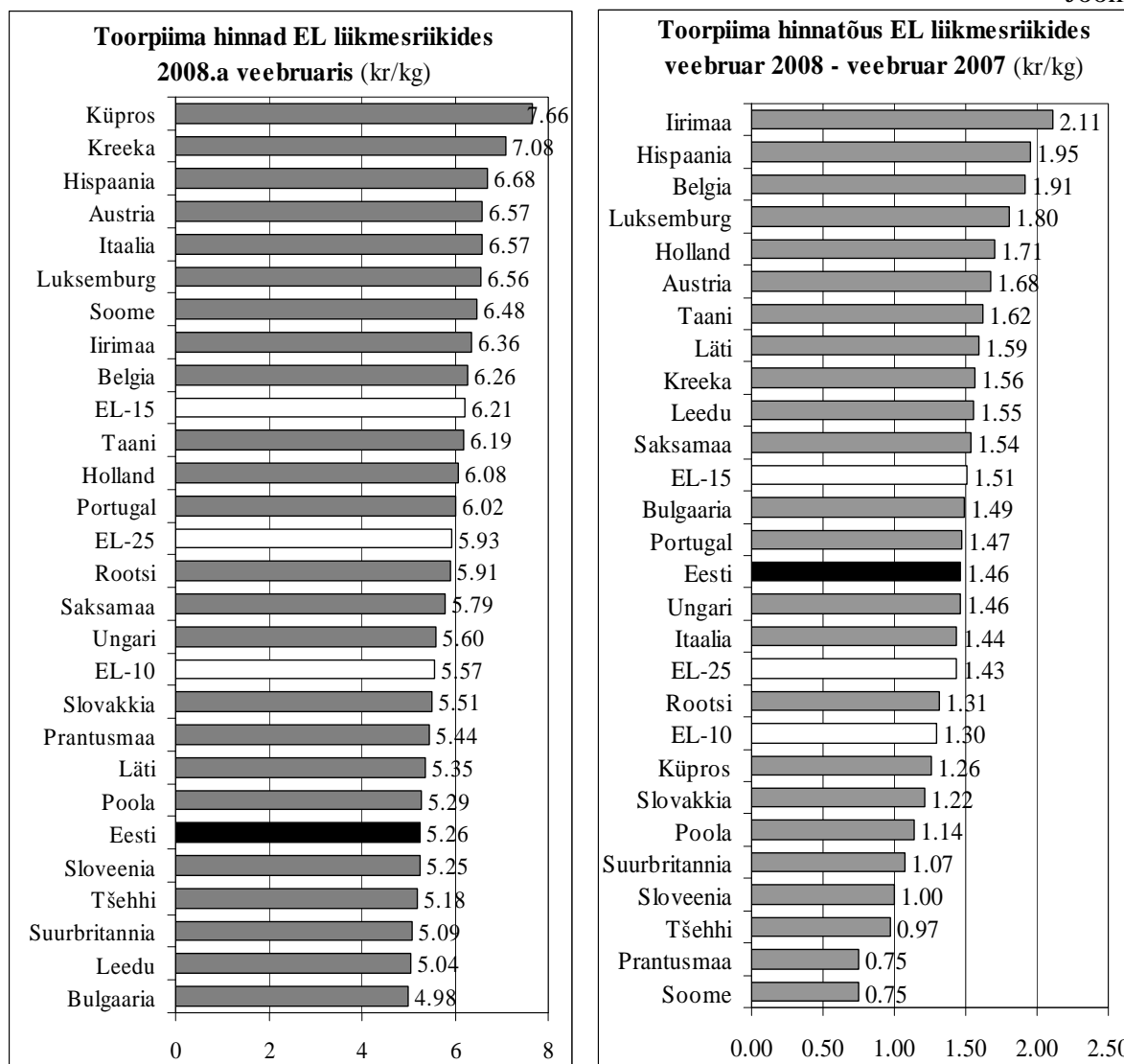
** andmed dets 2006

Allikad: LTO, ZMP, TIKE, LVAEI, EKI

2008. aasta algul pöördus kokkuostuhind EL-i suuremates tootjariikides ja USA-s langusele. Uus-Meremaal ja Baltikumis jätkas aga kergel tõususuunal. Veebruaris jätkus langus juba enamuses EL-i liikmesriikides (joonis 23). Vaatamata sellele, et Eestis jätkus veel veebruaris toorpiima kokkuostuhinna tõus, oli hinnatase meil üks EL-i madalmaid, olles pingerea lõpust 6. kohal. Naaberriigis Lätis said piimatootjad piimakilo eest 9 senti rohkem kui Eesti piimatootjad. Leedus oli hind langenud Eesti tasemest 22 senti võrra madalamale.

Allikas: ESA, LTO, EKI

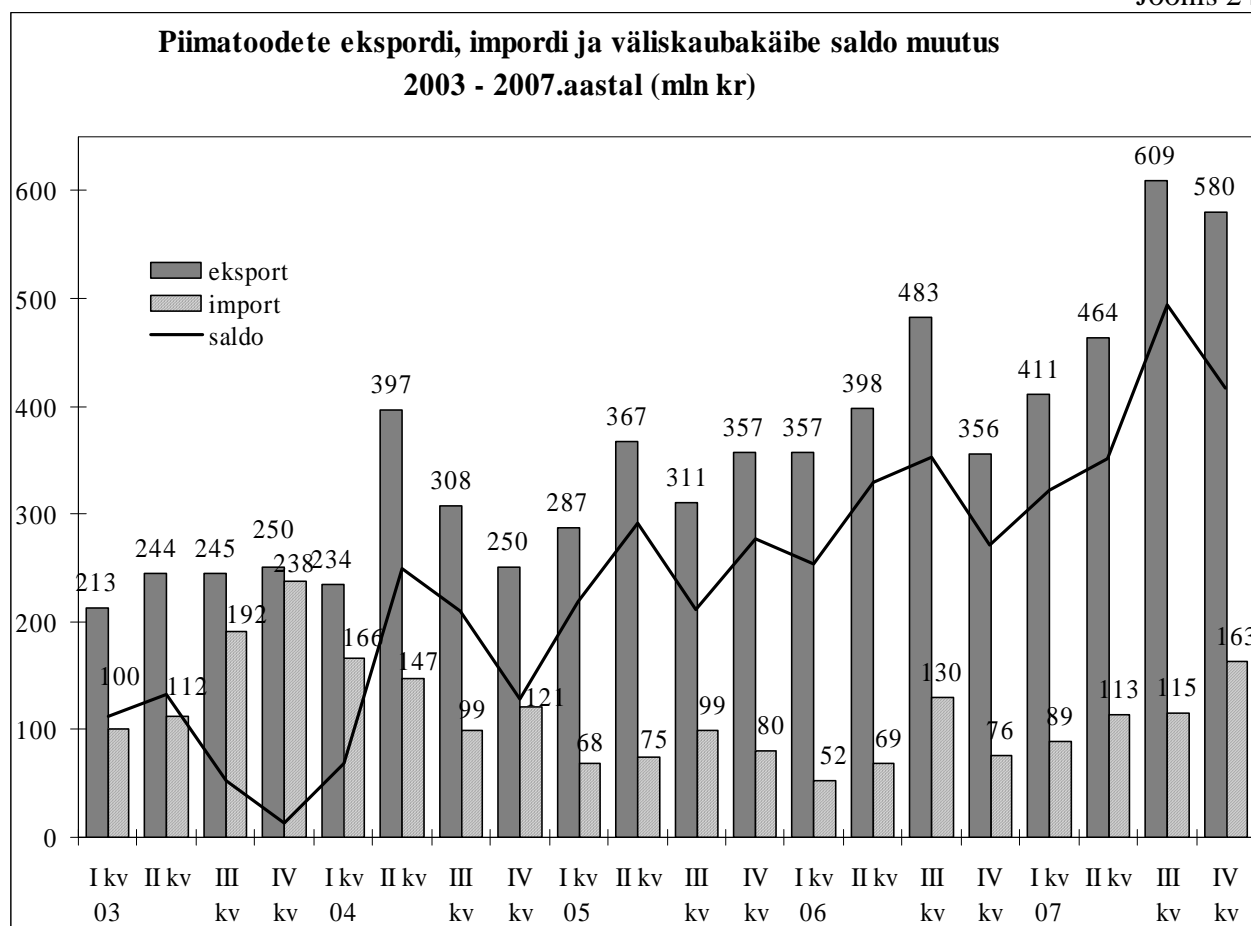
Allikas: Euroopa Komisjon

Väliskaubandus

2007. aastal suurenes piimatoodete ekspordi- ja impordikäive ning ka kaubavahetuse positiivne saldo suurenes (joonis 24). Piimatooted eksporditi mullu Eestist kokku 2,064 mlrd krooni eest ehk aastaga suurenes käive 34,7% (+531,6 mln kr). Import kasvas ekspordist kiiremas tempos (+47%, +153,4 mln kr), kuid piimatoodete impordikäive on võrreldes ekspordiga veel väike - 2007. aastal 479,6 mln krooni. Väliskaubakäibe mahud suurenesid nii kaubavahetuse koguste suurenemise kui ka hinnatõusu tulemusel. Eesti piimatoodete väliskaubanduse positiivne saldo (1584,2 mln kr) suurenes aastaga 31,4% (+378,3 mln kr). Sealjuures oli kaubavahetuse saldo positiivne nii EL-i liikmesriikide (+1284 mln kr) kui ka 3. riikidega (+300,2 mln kr).

Põllumajandussaaduste väliskaubanduses moodustas piimatoodete eksport 2007. aastal 18,7% (2006.a 18,1%) põllumajandussaaduste kogu ekspordikäibest ja import 3,0% (2006.a 2,7%) kogu impordikäibest.

Joonis 24

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

2007. aastal eksporditi piimatooted Eestist kokku 2,064 mlrd krooni väärtuses, mis on 34,7% ehk 531,7 miljonit krooni enam kui 2006. aastal (tabel 12). Suurema osa ekspordikäibe kasvust andsid lõssipulbri (+267,8 mln kr, koguse suurenemine +69%), või (+133,4 mln kr, ko-

guse suurenemine 2,1 korda) ja rõõsa koore (+65,6 mln kr, koguse suurenemine +76%) käibe suurenemine. Vaadeldud perioodil langes piimapulbri (-33,4 mln kr), 1-6%-lise rasvasusega piima (-74,8 mln kr) ja kohupiima (-14 mln kr) ekspordikäive. Nende toodete ekspordimaht vähenes piimapulbril 35% ja rõõsal piimal 39%, kuid kohupiima eksport suurenes 8,4%. Kohupiima ekspordikäibe vähenemise tingis ekspordihinna 18,4%-line langus ekspordi odavnemise tõttu Leetu (-40%), kusjuures Leedu osakaal kohupiimade ekspordis suurenes 45%-le varasemalt 20%-lt (koguse suurenemine +834 t ehk 2,5 korda).

2007. aastal tõusid järsult kõigi toodete, v.a kohupiima ekspordihinnad. Aasta keskmine ekspordihind oli võrreldes 2006. aasta keskmisega lõssipulbril 50%, täispiimapulbril 29%, vadakupulbril 28%, võil 27%, naturaaluustul 19% ja jäätisel 16% kõrgem.

Tähtsamad ekspordiartiklid olid lõssipulber (22% piimatoodete ekspordikäibest, joonis 25), juust (22%) ja rõõsk piim-koor (14%). Või osakaal ekspordikäibes on aastaga tõusnud 5%-punkti võrra 11%-le. Täispiimapulbri osakaal moodustas 9% piimatoodete ekspordikäibest ning selle eksport hakkas suurenema alles 2007. aasta IV kvartalis.

Tabel 12

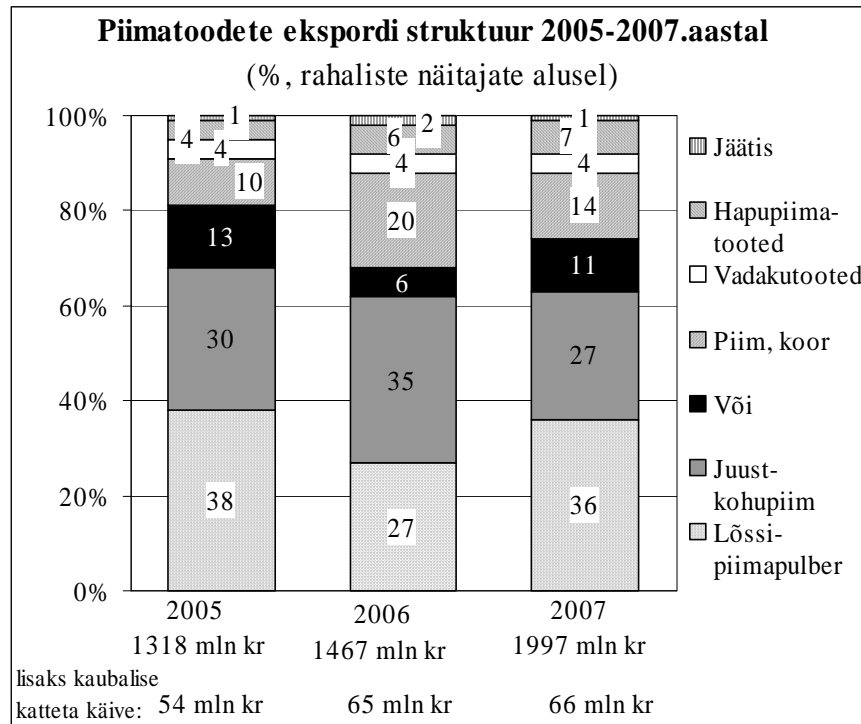
Piimatoodete põhieksport 2006 – 2007

	2006			2007			Ekspordikoguse muutus 2007/06 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	60854	299467	4.92	41304	282739	6.85	-32,1
sh piim 1-6%	55984	223351	3.99	34234	148606	4.34	-38,9
koor 21-45%	3811	66381	17.42	6710	131974	19.67	76,1
Kondenseeritud piim, pulber	12256	390933	31.90	19333	716803	37.08	57,7
sh lõssipulber	5667	175998	31.06	9556	443847	46.45	68,6
piimapulber	6017	205074	34.08	3920	171656	43.79	-34,9
Hapendatud piimatooted	6413	94725	14.77	7626	133027	17.44	18,9
sh jogurt	4766	64728	13.58	5270	75706	14.37	10,6
Vadakutooted	6034	59386	9.84	6136	73665	12.01	1,7
sh vadakupulber	5242	48915	9.33	4879	58052	11.90	-6,9
Või ja piimarasvad	2736	84173	30.76	5555	216297	38.94	103,0
sh või	2695	82764	30.71	5552	216155	38.94	106,0
Juust, kohupiim	11551	514897	44.58	11273	545307	48.37	-2,4
sh naturaalne juust	8516	385105	45.22	8005	429650	53.67	-6,0
Jäätis	830	23158	27.91	912	29473	32.32	9,9
Piimatooted kokku	x	1466739	x	x	1997311	x	x
Käive rahas, ilma kaubalise katteta	x	65361	x	x	66489	x	x
KOKKU	x	1532100	x	x	2063800	x	34,7*

*Ekspordikäibe muutus

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Piimatoodete rahalisest **ekspordist** 2007. aastal moodustas 84% eksport EL-i liikmesriikidesse ja 16% 3. riikidesse. Riikidest suurenes ekspordikäive enam Saksamaale (+64,5%, +224 mln kr) ja Hollandisse (+59,3%, +70 mln kr). Käive Venemaale suurenes 6,2% (+14,6 mln kr) ja Soome 4,2%, kuid Lähti vähenes 2% (-6,1 mln kr).

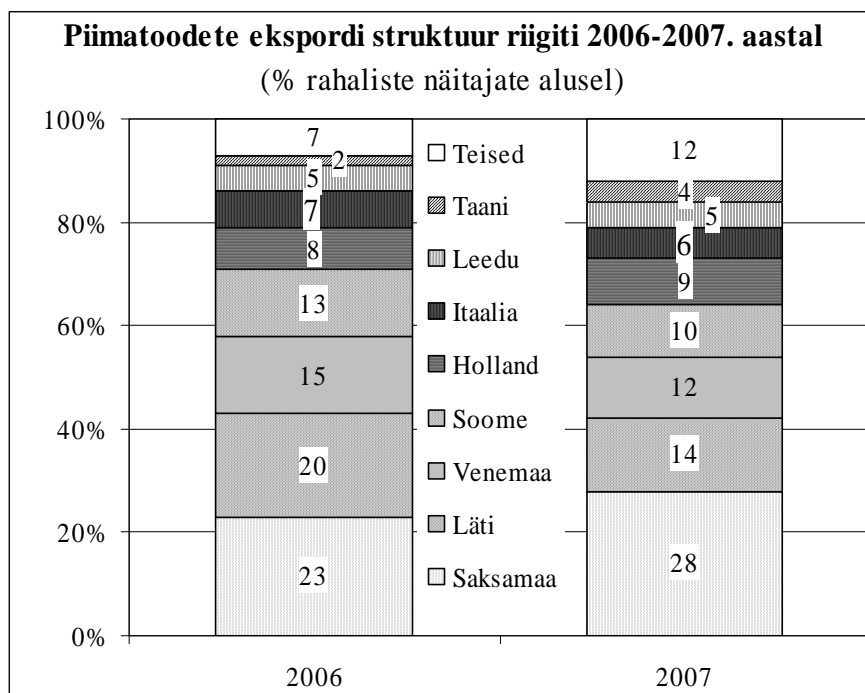

Joonis 25

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Piimatoodete ekspordi sihtriikide struktuuris olulisi muutusi aastaga ei ole toimunud. Suurema osakaaluga sihtriik Eesti piimatoodete väljaveos oli endiselt Saksamaa (28% piimatoodete kogu ekspordikäibest, joonis 26) ja tema osakaal on aastaga 5%-punkti võrra Eesti piimatoodete ekspordikäibes tõusnud. Läti oli sihtturgudest teisel kohal, kuid ekspordikäibe languse tõttu langes osakaal 14%-le 2006. aasta 20%-lt. Venemaa osakaal oli 12% ja oli 3%-punkti võrra väiksem aasta varasemast.

Saksamaa osakaal oli kõrge lõssipulbri (55% selle ekspordikogusest, tabel 13), täispiimapulbri (49%), rõõsa koore (57%) ja või (17%) ekspordikogustes. Ekspordis Lähti oli endiselt kõrge osakaal 1-6%-lised piimal, kuhu läks 33,2 tuh tonni ehk 97% selle koguekspordikogusest. Olulisemad ekspordiartiklid Lähti olid veel muud hapupiimatooted (48%), jäätis (29%), kohupiim (26%) ja jogurt (21%). Hollandisse viidi 12% lõssipulbri, 14% täispiimapulbri, 22% kohupiima, 16% vadakupulbri, 13% või ja 7% muude hapupiimatoodete ekspordikogustest. Soome läks 57% jogurtite, 52% jäätise, 19% muude hapupiimatoodete, 27% muude juustude ja 7% sulatatud juustu ekspordikogustest.

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Tabel 13

Põhiliste piimatoodete ekspordi struktuur riikide lõikes 2007. aastal
(% vastava tootegrupi 2007.a ekspordikogusest)

Piim, lõss, koor	Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või ja piimarasvad	Juust ja kohupiim
1999.a – 10859 t	1999.a – 14356 t	1999.a – 3154 t	1999.a – 8290 t	1999.a – 4626 t
2000.a – 2799 t	2000.a – 14737 t	2000.a – 1701 t	2000.a – 4671 t	2000.a – 3871 t
2001.a – 1999 t	2001.a – 15860 t	2001.a – 2089 t	2001.a – 3963 t	2001.a – 4550 t
2002.a – 3676 t	2002.a – 18014 t	2002.a – 2042 t	2002.a – 5411 t	2002.a – 6230 t
2003.a – 2445 t	2003.a – 12094 t	2003.a – 2647 t	2003.a – 6031 t	2003.a – 8388 t
2004.a – 4563 t	2004.a – 16731 t	2004.a – 2668 t	2004.a – 9009 t	2004.a – 5674 t
2005.a – 18218 t	2005.a – 15827 t	2005.a – 4961 t	2005.a – 5134 t	2005.a – 9243 t
2006.a – 60854 t	2006.a – 12256 t	2006.a – 6413 t	2006.a – 2736 t	2006.a – 11551 t
2007.a – 41304 t	2007.a – 19333 t	2007.a – 7626 t	2007.a – 5555 t	2007.a – 11273 t
Läti 81	Saksamaa 64	Soome 45	Venemaa 28	Soome 20
Saksamaa 9	Holland 9	Läti 29	Saksamaa 17	Venemaa 26
Venemaa 6	Taani 6	Leedu 16	Holland 13	Itaalia 16
Soome 2	Läti 6	Rootsi 6	Soome 12	Leedu 13
Leedu 2	Prantsusmaa 3	Holland 2	Taani 9	Läti 10
	Teised 12	Teised 2	Prantsusmaa 5	Holland 7
			Saudi Araabia 5	Norra 2
			Teised 11	Teised 6

Allikas: PM kaubanduspoliitika büroo

Kolmandatesse riikidesse eksporditi piimatooteid 2007. aastal 327,3 miljoni krooni väärtuses, mis on 32,6% suurem aasta varasemast. Ekspordikäive jagunes juustu (51%), või (15%), vadakupulbri (17%), piimapulbrite (9%) ja rõõsa koore (8%) väljaveokäibe vahel. Sealjuures oli suurem osakaal ekspordis kolmandatesse riikidesse Venemaal, kuhu läks 76% kolmandate riikide piimatoodete ekspordikäibest ja 12% Eesti kogu piimatoodete ekspordikäibest. Ekspord Norras moodustas 7% ekspordikäibest kolmandatesse riikidesse ja ülejäänud käive ehk 17% läks ühekordsete partiidena üheksasse Aasia ja Aafrika riiki.

Kuigi aastaga on ekspordikäive Venemaale 6,2% kasvanud, on käibe kasv saavutatud peamiselt hinnatõusu tulemusel. Ekspordikogused on enamuse toodete osas aastaga langenud. Venemaale eksporditi aastavõrdluses mullu vähem naturaaluustu (-732 t, kokku 2890 t, 36% juustuekspordist) ja vadakutooteid (-1155 t, kokku 4282 t, 70%). Või ekspordikogus oluliselt ei vähenenud (ekspordikogus 1531 t, 28%). Rõõsa, üle 6% rasvasusega, koore ekspord aga suurenes 1876 tonni võrra aasta varasemaga võrreldes (ekspordikogus 2255 t, 34% selle koguekspordist).

Piimatooteid **imporditi** 2007. aastal 479,6 miljoni krooni väärtuses, mis oli 47% (+153,4 mln kr) enam kui 2006. aastal (tabel 14). Käibekasv on saavutatud enamuse toodete nii impordikoguste suurenemise kui impordihindade tõusu tagajärjel. Võrreldes aastataguse perioodiga on vähenenud vaid täispiimapulbri sissevedu. Impordihind oli madalam täispiimapulbril ja 1-6%-lisel rõõsal piimal. Lõssipulbri impordihind oli enam-vähem aasta varasemal tasemel, kuid ülejäänud piimatoodete sisseveohinnad ületasid aasta varasemaid.

Impordikäibest 94% moodustas import EL-i riikidest ja 6% väljastpoolt EL-i ehk 3. riikidest. Import EL-i teistest liikmesriikidest suurenes eelmise aasta sama perioodiga võrreldes 43% (+135,7 mln kr), kasv tunduvat väiksema impordikäibega 3. riikidest (2007.a käive 27,1 mln kr) oli 2,1-kordne (+17,7 mln kr).

Eestile suuremateks piimatoodete impordipartneriteks olid vaadeldud perioodil Poola (piimatoodete impordikäive 102,5 mln kr, osakaal piimatoodete impordikäibes 21%), Soome (83,9 mln kr, 17%) ja Läti (83,7 mln kr, 17%, joonis 27). Leedu on aastaga langenud tähtsusest neljandale kohale (68,9 mln kr, 14%) aasta varasemalt kolmandalt kohalt (18%).

2007. aasta impordikäibest üle kolmandiku moodustas kohupiimade ja juustude sissevedu (joonis 28). Järgmisteks suuremateks gruppideks sisseveos olid hapupiimatooted (20%), jäätis (12%), pulbrid (11%) ja vadakutooted (12%). Või import on endiselt tühine – 2% piimatoodete impordikäibest.

Aasta jooksul kasvas import kõigist senistest impordiriikidest. Kiireim kasv oli Poolast (79%, +57,4 mln kr) ning seda põhiliselt hapupiimatoodete ja juustu-kohupiimade sisseveo suurenemise tagajärjel. Jogurtite sissevedu Poolast moodustas 77%, muude hapupiimatoodete sissevedu 70%, kohupiim 32%, sulatatud juust 16% ja muud juustud 11% Eestisse 2007. aasta jooksul toodud nende toodete kogumahust (tabel 15). Piimatoodete impordikäive Lätist suurenes 65% (+33,1 mln kr), Soomest 49% (+27,6 mln kr), Saksamaalt 22% (+9 mln kr) ja Leedust 16% (+9,3 mln kr).

Soomest toodi Eestisse 16% jogurtist, 28% võist, 19% sulatatud juustust, 70% riivitud juustust, 37% naturaaluustust ja 32% jäätisest (tabel 15). Lätist imporditi 100% rōõsast 1-6%-lise rasvasusega piimast, 36% piimapulbritest, 37% võist, 30% kohupiimast, 64% sulatatud juustust ja 8% jäätisest. Leedust toodi Eestisse peamiselt jäätist (44% jäätise koguimpordist), naturaaluustu (10%) ja piimapulbreid (19%). Saksamaa osatāhtsust Eesti siseturul kahandab Poola odavamate toodete sissevedu. Nāiteks on langenud Saksamaa jogurtite import nende sisseveos Eestisse 1%-le, Poola jogurtite osakaal on paari aasta jooksul tõusnud aga 77%-le. Saksamaa oli 2007. aastal piimatoodete impordi pāritolumaana oluline muude hapupiimatoodete (16% nende koguimpordist) ja juustu-kohupiima (keskmine 15%) sisseveol. Sealjuures oli Saksamaal kõrgeim osakaal sinihallitusjuustude sisseveos (80%). Vārsketest juustudest ja kohupiimadest tuli Saksamaalt Eestisse 19% nende koguimpordist.

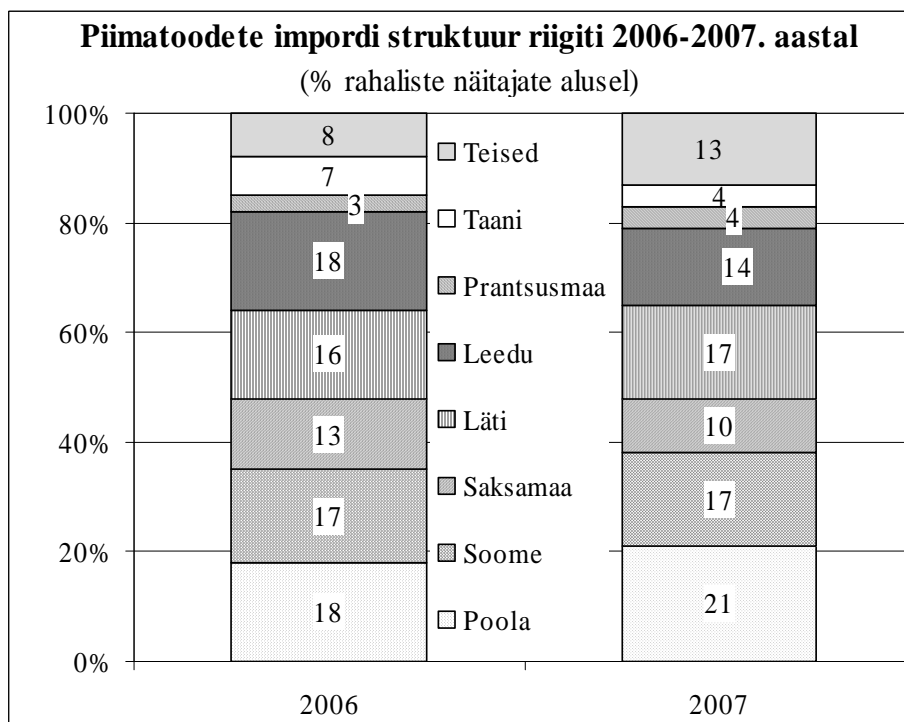
Tabel 14

Piimatoodete pōhiimport 2006 ja 2007

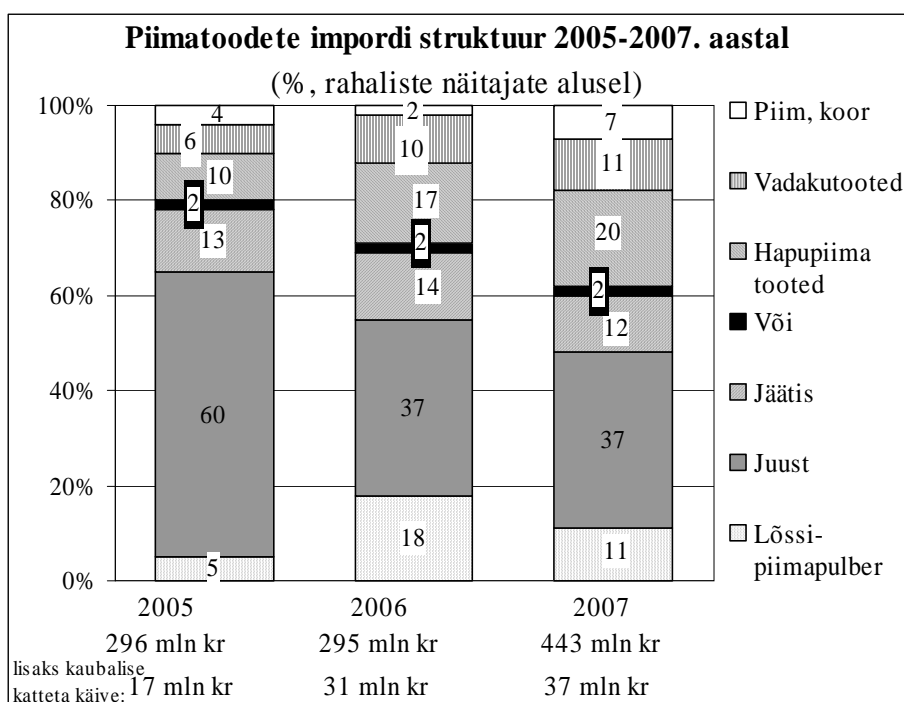
	2006			2007			Impordikoguse muutus 2007/06 +, - %
	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	Kogus tonni	Summa, tuh kr	Hind kr/kg	
Piim, koor, lõss	347	7337	21.16	1821	30713	16.87	5,2 korda
sh piim 1-6%	113	1032	9.12	1007	8302	8.19	8,9 korda
Kondenseeritud piim, pulber	1743	53861	30.91	1655	49832	30.11	-5,0
sh lõssipulber	332	10255	30.88	381	11438	30.03	14,8
piimapulber	1019	35475	34.83	769	23819	30.98	-24,5
Hapendatud piimatooted	2255	49392	21.90	3801	86143	22.66	68,6
sh jogurt	843	17177	20.37	1330	29413	22.11	57,8
Vadakutooted	1955	30663	15.68	2011	48635	24.19	2,9
sh vadakupulber	648	9164	14.15	934	21104	22.59	44,1
Vōi ja piimarasvad	129	5655	43.89	154	7783	50.40	19,4
sh vōi	125	5554	44.46	148	7552	50.94	18,4
Juust, kohupiim	1981	107849	54.45	2710	165173	60.95	36,8
sh naturaalne juust	1201	67174	55.95	1431	96484	67.42	19,2
Jāätis	1361	40634	29.87	1553	54567	35.15	14,1
Piimatooted kokku	x	295391	x	x	442846	x	x
Kāive rahas, kaubalise katteta	x	30809	x	x	36754	x	x
KOKKU	x	326200	x	x	479600	x	47,0*

*Impordikāibe muutus

Allikas: PM Kaubanduspoliitika bōroo

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Allikas: PM Kaubanduspoliitika

Põhiliste piimatoodete impordi struktuur riikide lõikes 2007. aastal
(% vastava tootegrupi 2007.a impordikogusest)

Piima- ja lõssipulber	Hapendatud piimatooted	Või ja piimarasvad	Juust ja kohupiim	Jäätis
1999.a – 2650 t	1999.a – 1550 t	1999.a – 2412 t	1999.a – 1439 t	1999.a – 965 t
2000.a – 5472 t	2000.a – 346 t	2000.a – 856 t	2000.a – 1590 t	2000.a – 1124 t
2001.a – 4402 t	2001.a – 1158 t	2001.a – 771 t	2001.a – 2177 t	2001.a – 1175 t
2002.a – 4704 t	2002.a – 1615 t	2002.a – 3509 t	2002.a – 2648 t	2002.a – 1127 t
2003.a – 10130 t	2003.a – 1181 t	2003.a – 8285 t	2003.a – 2960 t	2003.a – 1070 t
2004.a – 1664 t	2004.a – 1139 t	2004.a – 2980 t	2004.a – 3713 t	2004.a – 1431 t
2005.a – 611 t	2005.a – 1414 t	2005.a – 117 t	2005.a – 3614 t	2005.a – 1377 t
2006.a – 1742 t	2006.a – 2255 t	2006.a – 129 t	2006.a – 1981 t	2006.a – 1361 t
2007.a - 1655 t	2007.a - 3801 t	2007.a - 154 t	2007.a - 2710 t	2007.a - 1553 t
Läti 36	Poola 72	Läti 39	Soome 25	Leedu 44
Leedu 19	Saksamaa 11	Norra 31	Läti 22	Soome 32
Saksamaa 13	Läti 9	Soome 28	Leedu 8	Venemaa 12
Taani 12	Soome 6	Poola 2	Saksamaa 15	Läti 8
Holland 9	Leedu 2		Poola 16	Tšehhi 4
Poola 6			Norra 11	
Teised 5			Itaalia 3	

Allikas: PM Kaubanduspoliitika büroo

Väljastpoolt Euroopa Liitu ehk 3. riikidest toodi Eestisse piimatooteid ainult kahest riigist kokku 27,1 miljoni krooni väärtuses, millest 78% moodustas piimatoodete import Norrast ja 22% Venemaalt. Norrast toodi Eestisse 277 tonni naturaaluustu (19% juustuimpordist) ja 47 tonni võid (32%). Venemaalt toodi kogu summa ulatuses jäätist (182 t), mis moodustas 12% jäätise impordikogusest Eestisse sellel perioodil.

Siseturg ja tarbimine

Eesti piimatoodete toiduna tarbimine vähenes 2007. aastal jätkuvalt kolmandat aastat järjest. Piimatoodete **siseturu maht** ulatus 415 tuhandele tonnile ja oli 3,3% väiksem aasta varasemast mahust (ümber arvestatud piimale, tabel 1). Tööstuses valmistatavates piimatoodetes (võided, jäätis, kohukesed, koor) kasutatakse üha rohkem taimeraska ning seetõttu on tööstuses kasutatava piima või piimatoodete kasutamine vähenenud. Ühe elaniku kohta **tarbiti** koos tööstusliku tarbimisega 309 kg piima ja piimatooteid ümberarvestatuna piimaks (2006.a 316 kg/1el, tabel 16). Sealhulgas eratarbimine (ilma tööstusliku tarbimiseta toiduainetööstuse ettevõtetes ja tarbimiseta tootlustus-ettevõtetes) suurenes 299 kilogrammini ühe elaniku kohta (2006.a 292 kg). 2006. aastal tarbiti Eestis keskmiselt ühe inimese kohta 2,5 kg võid, 6,1 kg juustu ja 59,5 liitrit joogipiima.

Elanike toiduostukuludest moodustasid piimatooted ESA leibkonnauuringute andmetel 2007. aastal 18,3% aasta varasema 17,8% asemel. Keskmiselt kulutas üks elanik piimatoodete ostmiseks keskmiselt 2155.43 krooni aastas (koduseks tarbimiseks) ja aastaga suurenesid kulutused piimatoodete ostmiseks 21%. Piimatoodete ostukulude kiirem kasv kogu toiduostukuludest, mis suurenesid aastaga 18%, on suures osas põhjustatud piimatoodete kiiremast hinnatõusust võrreldes teiste toiduainetega. Samas on vaatamata hinnatõusule elanikkonna ostudes suurenenud kallimate piimatoodete ostukogused (juustud, jogurtid jms), kuid endiselt on juustu ja kohupiima tarbimistase Eestis Euroopa Liidu riikide keskmisest tarbimistasemest peaaegu kaks korda madalam (vt lisa 5). Või tarbimine alternatiivsete kaupade rikkaliku sortimendi tõttu on pikka aega püsinud napilt üle 2 kg elaniku kohta ja ilmselt tulevikus enam kuigi oluliselt ei tõuse. Või tarbimine Euroopa Liidus on keskmiselt 4,2 kg elaniku kohta aastas ning keskmisest kõrgema tarbimistasemega riigid on Prantsusmaa (7,3 kg), Saksamaa (6,6 kg) ja Soome (5,3 kg).

Tabel 16

**Tähtsamate piimatoodete ostukogused keskmiselt
ühe pereliikme kohta ja piimatoodete tarbimine**
(kg ühe elaniku kohta aastas)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
OSTUKOGUSED						
Joogipiim	58,8	58,8	57,7	54,7	54,8	52,5
Rõõsk koor	1,7	2,1	2,0	2,3	2,4	3,1
Hapukoor	8,2	8,3	8,5	8,1	8,1	8,3
Keefir	6,3	7,4	6,8	7,2	7,3	9,1
Jogurt	6,1	6,2	7,2	8,7	9,0	10,0
Pett	1,8	1,0	1,3	1,3	1,5	1,4
Kohupiim, kodujuust jms	5,0	4,7	5,1	5,9	6,5	7,2
Juust	4,3	4,7	4,9	5,0	5,7	6,0
Jäätis	3,3	3,2	3,4	3,4	3,8	4,2
Või	2,2	2,2	2,2	2,1	2,6	2,5
Margarin	4,4	4,2	4,1	3,6	3,1	2,8
PIIMATOODETE TARBIMINE						
ERATARBIMINE (kg/1 el)						
Piim	74,3	71,8	69,7	63,7	63,6	59,5
Või	2,3	2,3	2,3	2,2	2,6	2,5
Juust	4,4	4,9	5,0	5,1	5,8	6,1
PIIMATOODED KOKKU (ü.a. piimaks koos tööstusliku tarbimisega)	325	328	329	326	316	309
sh eratarbimine	271	273	276	275	292	299

Allikas: ESA, EKI

Piimatoodete **siseturu vajadus** on võimalik täielikult katta kodumaise piimatoodanguga, kuid avatud turumajanduse tingimustes on loomulik ka importtoodete müük siseturul, mis väike-

ses mahus rikastab pakutavat sortimenti ning pakub kodumaistele toodetele konkurentsi. Piimatoodete import Eestisse on viimastel aastatel hakanud jõudsalt suurenema ning impordi osakaal siseturul on oluliselt kasvanud. 2007. aastal moodustas imporditud piimatoodete osakaal Eesti siseturumahus 17%, 2006. aastal 9% ja 2005. aastal 8%.

Tabel 17

Kodumaiste piimatoodete osakaal kaupluste rahalises käibes ja sortimendis ning sortimendi laius

Toidukaup	Mai 1999	Mai 2000	Mai 2001	Mai 2002	Mai 2003	Mai 2004	Mai 2005	Mai 2006	Mai 2007
Kodumaise toote osakaal vastava toote rahalises käibes (%)									
Piim	100	100	100	100	100	100	100	100	99
Naturaaljuust	91	95	96	90	89	88	82	80	79
Sulatatud juust	48	59	61	52	57	53	53	53	55
Jogurt	72	80	86	85	86	92	93	93	93
Või	97	100	100	100	100	99	100	100	99
Kohupiim	96	99	99	97	98	99	98	98	98
Jäätis	74	86	87	82	86	89	89	87	88
Sortimendi laius (nimetuste arv keskmiselt kaupluse kohta)									
Piim kodumaine import	5,9 -	7,0 -	7,4 -	7,5 -	7,4 -	8,7 -	8,9 -	8,5 -	8,8 0,1
Naturaaljuust kod. import	10,9 11,4	12,7 12,2	13,9 12,3	16,5 10,8	23,4 19,1	30,8 19,7	36,5 33,5	39,6 32,2	40,6 38,6
Sulatatud juust k. import	5,7 16,6	8,6 14,2	8,7 18,7	8,8 24,0	9,2 21,4	10,6 23,1	12,5 28,7	11,8 28,1	12,5 27,2
Jogurt kodumaine import	26,0 20,9	34,1 19,3	44,6 17,0	41,9 18,5	51,4 15,2	64,1 13,4	65,1 16,2	67,5 15,3	63,9 14,8
Või kodumaine import	1,4 0,3	1,4 0,1	1,4 0,2	1,4 0,3	2,1 -	2,5 0,2	3,4 0,4	4,0 0,4	4,1 0,8
Kohupiim kodum. import	14,5 3,0	19,5 2,5	23,8 2,0	20,3 3,6	31,2 4,1	34,2 3,1	40,7 3,4	43,0 2,8	43,6 3,3
Jäätis kodumaine import	38,2 19,8	47,2 14,0	54,9 12,7	61,4 14,5	65,5 12,4	75,2 15,4	82,2 21,3	83,8 27,2	86,6 25,5
Kodumaise toote osakaal pakutavas sortimendis (%)									
Piim	100	100	100	100	100	100	100	100	99
Naturaaljuust	49	51	53	60	55	61	52	55	51
Sulatatud juust	26	38	32	27	30	31	30	30	32
Jogurt	55	64	72	69	77	83	80	82	81
Või	82	93	88	84	100	94	90	91	84
Kohupiim	83	89	92	85	88	92	92	94	93
Jäätis	66	77	81	81	84	83	79	76	77

Allikas: EKI

Eesti Konjunktuuriinstituudi poolt alates 1994. aastast läbi viidud kauplusevaatlused¹ näitavad, et kodumaiste piimatoodete **sortiment** on pidevalt suurenenud ning ületab importtoodete valikut enamike piimatoodete osas (tabel 17). Viimase sortimendivaatluse andmed 2007. aasta mais näitavad, et kodumaiste naturaaluustude, sulatatud juustude, või, kohupiimade ja jäätiste sortimendi suurenemist, kuid samas vähenes jogurtite ja joogipiimade sortiment. Impordist suurenes pakkumise sortiment naturaaluustude, kohupiimade ja veidi ka või osas, teiste importpiimatoodete pakkumine mullu vähenes. Pikema perioodi jooksul on kodumaiste piimatoodete osas kiiremini suurenenud jogurtite, kohupiima, juustude ja jäätise valik. Kuigi importtoodete hulgas on mitmeid kodumaistele tugevat hinnakonkurentsi pakkuvaid tooteid, on Eesti piimatooted keskmiselt impordist odavamad, maitset meile omasemad ning ostjad eelistavad endiselt valdavalt eestimaist. Sortimendi pidev laienemine, toodete meelepärane maitse ning tarbijasõbralikud hinnad on kindlustanud kodumaistele piimatoodetele müügiedu impordi ees. Kaupluste spetsialistide hinnangutel moodustab kauplustes müüdavatest piimatoodetest kodumaiste toodete käive 55-99% vastava tootegrupi käibest. Piimatoodete jaehinnad olid enamikel vaatluse all olevatel kaupadel kõrgemad aastatagustest hindadest (tabel 18).

Suurim konkurents kodumaise ja impordi vahel valitseb aastaid sulatatud (sh määrde-) juustu osas, kuid konkurents teravneb ka naturaaluustu osas. Pakutavas sortimendis saavutasid kodumaine ja importjuust 2007. aastal peaaegu tasakaalu – kodumaist juustu pakuti kaupluse kohta keskmiselt 40,6 nimetust ja importjuustu 38,6 nimetust. Kaupluste naturaaluustu müügi käibes on importjuustu osakaal samuti aasta-aastalt tõusnud. Kodumaise sulatatud juustu osakaal kaupluste käibes ulatus 2001. aasta mais juba 61%-ni selle kauba kogukäibest, kuid 2004. aastaks langes kodumaise sulatatud juustu käibe osakaal 53%-le, püsis sellel tasemel 2005. ja 2006. aastal ning tõusis mullu 2%-punkti võrra. Väikseimat konkurentsi kauplustes pakuvad importtooted kodumaisele kohupiimale ja võile, mis andsid 98-99% nende toodete jaekäibest.

Tabel 18

Kodumaiste ja importpiimatoodete keskmised hinnad kauplustes (kr/kg)

Toote nimetus	Eesti toode			Importtoode		
	Mai 2005	Mai 2006	Mai 2007	Mai 2005	Mai 2006	Mai 2007
Piim (kr/l)	7.82	7.77	8.08	-	-	5.50
Naturaalujuust	84.04	87.89	94.63	116.07	133.81	154.38
Sulatatud juust	75.95	75.35	80.44	103.19	108.80	114.22
Jogurt	28.44	28.83	30.92	33.96	35.79	36.63
Või	63.91	65.43	68.05	155.57	138.37	170.24
Kohupiim	37.59	38.08	39.72	-	-	-
Jäätis (kr/l)	27.78	28.03	28.82	25.63	26.53	26.77

Allikas: EKI

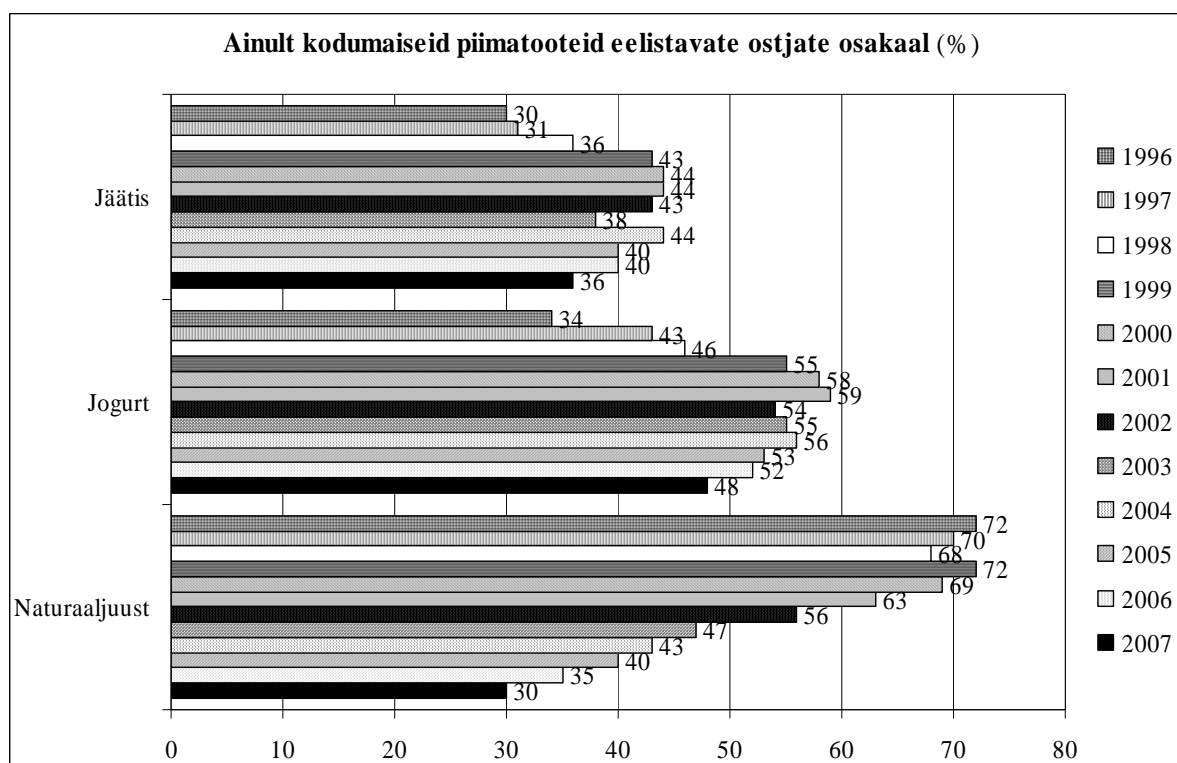
Eesti kaupluste sortimendis domineerivad välismaiste piimatoodete valikus vanade Euroopa Liidu riikide (Saksamaa, Soome, Prantsusmaa, Taani ja Rootsi) toodang. Väiksem osa-

¹ Eesti toidukaupade positsioon siseturul, 1994 – 2006. aastate vaatluste ülevaated, EKI.

kaal on Leedul, Lätil, Poolal ja Tšehhil, kuid nende kaupade hinnatasemed on Euroopa Liidu teiste riikide toodetest madalamad ja pakuvad seetõttu eestimaistele toodetele tugevamat hinnakonkurentsi. Viimase kolme aasta jooksul on importtoodete käibe kasv olnud kiirem naturaaluustude osas ning päritoluriikide arv on suurenenud nii kõrgema hinnatasega (Itaalia) kui madalama hinnatasega (Poola) riikide lisandumisest.

Konjunktuuriinstituudi poolt üle kümne aasta läbi viidud tarbijauuringud² näitavad, et **Eesti piimatoodete eelistus** on viimastel aastatel hakanud langema (tabel 19, joonis 29). Kõige enam on langenud kodumaise jäätise eelistajate hulk (-6%-punkti). Ka kodumaiste juustude eelistajaid on aastaga vähemaks jäänud, sealhulgas just ainult kodumaise juustu ostjaid (-5%-punkti). Lojaalsete tarbijate pidev vähenemise tendents peaks olema Eesti tootjatele murettekitav, seda enam, et nii madalal tasemel pole kodumaiste juustude eelistamine varem olnud. Kui 1999. aastal ostis 72% vastanutest ainult kodumaist juustu, siis 2007. aastal vaid 30% ehk üle kahe korra vähem. Kodumaise kõrval proovitakse järjest enam importjuustu (hinnatase ühtlustunud, pakkumine paranenud), mis on ilmselt olnud tarbijaile meelepärane ja mille hulgast leiab parema kvaliteediga ning mitmekesisemate maitsetega juuste.

Joonis 29

Allikas: EKI

² Elanike toitumisharjumused ja toidukaupade ostueelistused. EKI 2008

Tabel 19

Kodumaiste piimatoodete ostmise aastatel 1997-2007

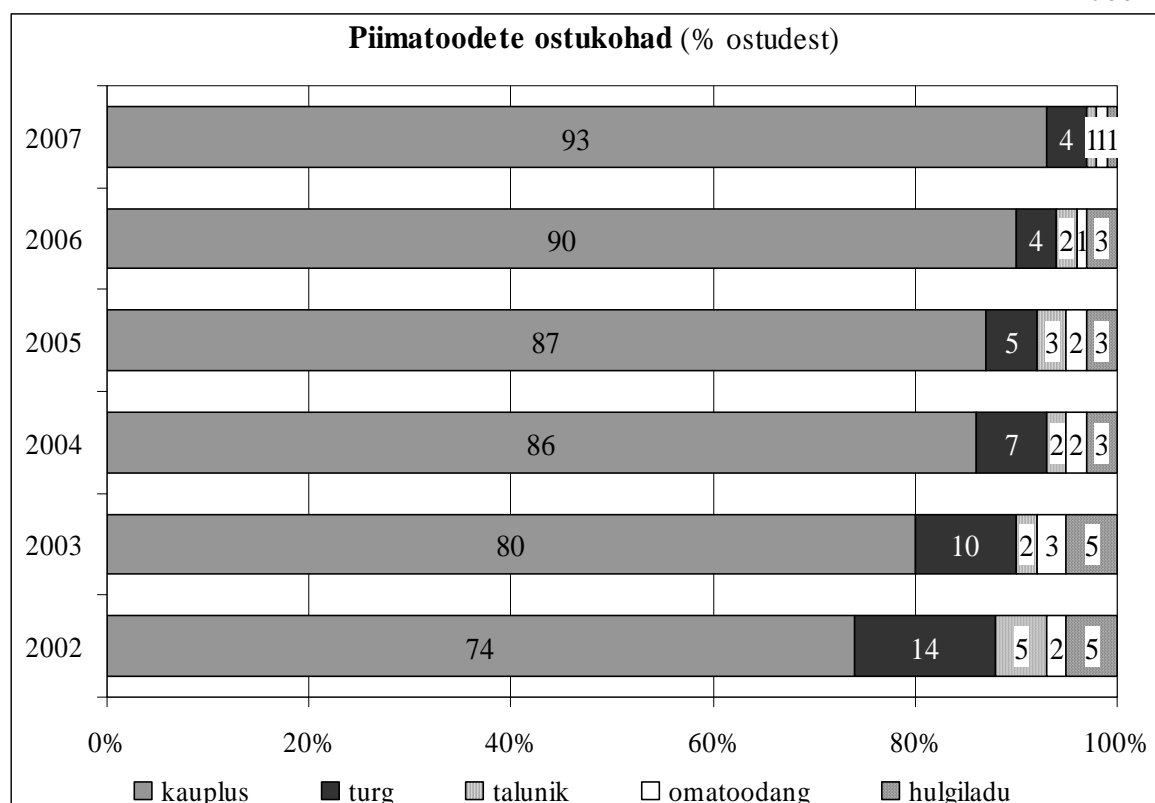
(% vastanutest, kes ostavad ainult + peamiselt kodumaist toidukaupa*)

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
jogurt	71 (43)	72 (46)	81 (55)	85 (58)	85 (59)	81 (54)	84 (55)	81 (56)	82 (53)	83 (52)	81 (48)
juust	94 (70)	94 (68)	93 (72)	93 (69)	94 (63)	88 (56)	86 (47)	81 (43)	87 (40)	80 (35)	79 (30)
jäätis	64 (31)	70 (36)	79 (43)	82 (44)	81 (44)	80 (43)	78 (38)	80 (44)	78 (40)	78 (40)	72 (36)

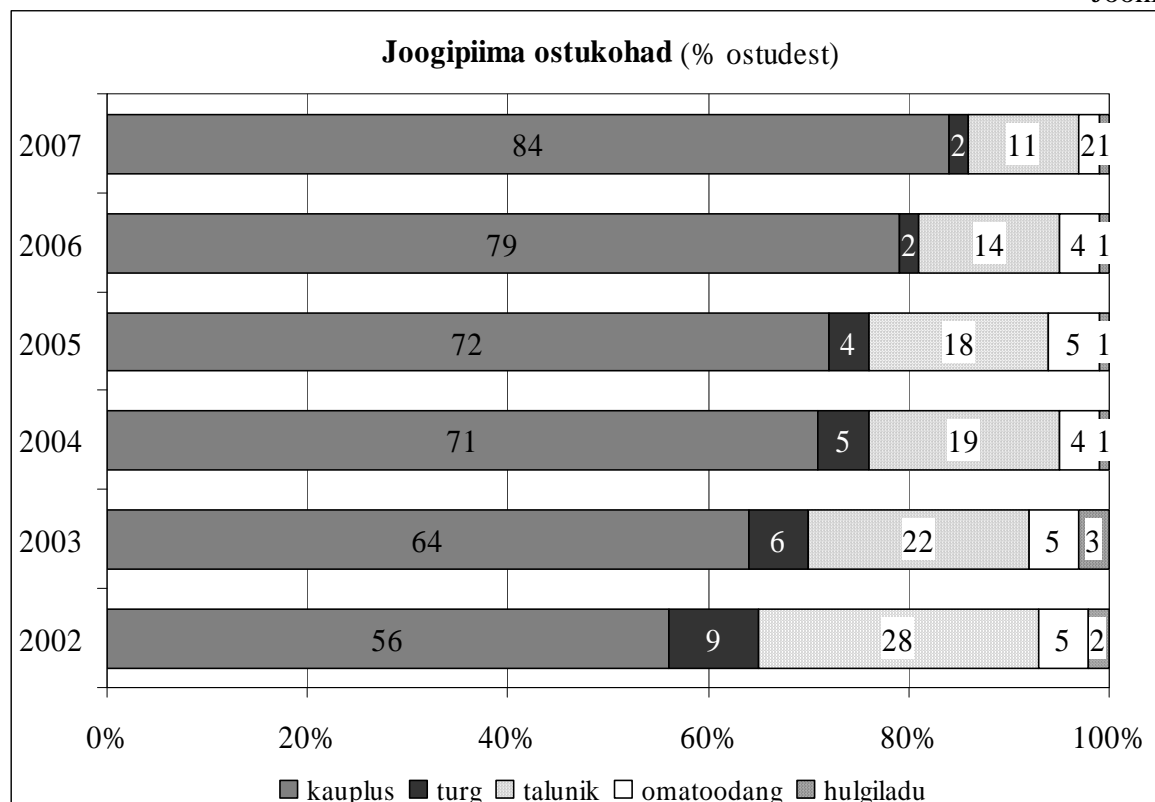
* ainult + peamiselt kodumaiste toidukaupade ostjate osakaal, sulgudes on toodud ainult kodumaiseid toidukaupu eelistavad ostjad

Allikas: EKI

Joonis 30

Piimatooted ja piima ostetakse üha enam kauplustest (joonised 30, 31). 2007. aastal tehti 93% piimatoodete ja 84% joogipiima ostudest kauplustes ning see on suurenenud turgudelt, talunikelt ja hulgiladudest ostude osakaalu vähenemise arvel. Piimatoodete hinnad on kauplustes ja turul ühtlustunud, samas on valik ja toodete kvaliteet kauplustes parem. Joogipiima ostu osakaal talunikelt langes 2007. aastal 11%-le ja omatoodang 2%-le, turult ostude osakaal jäi varasema aasta tasemele. Ühelehmapiidajate arvu vähenemine ning piimatoodete otsemüügi ettekirjutuste ja reeglite täitmine on selgelt vähendanud nii talunikelt piima ostusid kui ka omatoodangu osakaalu piima tarbimises.

Allikas: EKI

Maailmaturg

FAO esialgsetel hinnangutel toodeti 2007. aastal maailmas 678,2 mln tonni piima, mis on 3,2% enam kui 2006. aastal. 2000. aastaga võrreldes on piima tootmine maailmas kasvanud 12,5% (2000.a 602,5 mln t). Enam kasvas piimatootmine arenguriikides nagu Hiinas, Indias, Pakistanis ja Lõuna-Ameerikas, samal ajal kui arenenud riikides jäi tootmiskaht 2006. aasta tasemele. Sealjuures Austraalias ja EL-is piimatoodang vähenes, USA-s ja Uus-Meremaal tõusis. Madalate söödakuludega piimatootmise regioonide piimatootmise kasvu stimuleerisid viimase kolme aasta jooksul piimatoodete kõrged maailmaturu hinnad. Arengumaadele on probleemiks kasvavad söödakulud, sealhulgas teravilja kallinemine, mis nende osakaalu maailma piimatoodangus võib vähendada.

ZMP esialgseil andmetel toodeti maailmas 2007. aastal kokku 655 miljonit tonni piima, mis on 1,6% enam kui 2006. aastal (645 mln t). Sealjuures moodustas lehmapiim (553 mln t) 84,4% piima kogutoodangust, 12,5% pühvlipiim, 1,9% kitsepiim, 1,3% lambapiim 0,2% muud piimaliigid. Kiiremini kasvas aastaga lehmapiima tootmine (+1,8%).

Suurima osakaaluga piimatootmise regioon maailmas on Euroopa Liit, kus toodetakse üle ¼ maailma piimatoodangust (tabel 20). Kui juustu ja või toodangust toodetakse suurem enamus EL-is, siis piimapulbri toodang jaguneb maailma eri regioonide vahel veidi ühtlasemalt.

Tabel 20

Lehmapiima toodang ja piimatoodete tootmine maailma eri regioonides

	Lehmapiima toodang 2007.aastal		Võitoodang 2006. aastal		Juustutoodang 2006. aastal		Piimapulbri toodang 2006. aastal	
	Kogus mln t	Osakaal %	Kogus mln t	Osakaal %	Kogus mln t	Osakaal %	Kogus mln t	Osakaal %
Aafrika			0,1	2,2	0,2	1,2	0,0	0,5
Põhja-Ameerika	92,5	16,7	0,7	16,0	4,9	28,0	0,8	10,1
Kesk-, Lõuna-Ameerika	92,0	16,6	0,2	4,3	1,3	7,5	1,2	16,0
Aasia	97,0	17,5	0,2	5,0	0,2	0,9	1,3	17,3
EL-25/27*	149,0	26,9	2,0	44,3	8,9	51,4	1,8	24,0
Muu Lääne-Euroopa	5,6	1,0	0,1	1,3	0,3	1,7	0,1	0,8
Muu Ida-Euroopa	3,8	0,7						
SRÜ riigid	76,0	13,7	0,5	11,7	0,9	5,2	0,3	3,3
Okeaania	24,5	4,4	0,5	11,7	0,7	4,0	1,4	18,1
Kokku maailmas	553,0	100,0	4,6	100,0	17,3	100,0	7,5	100,0

*EL-27 andmed 2007.aastal, EL-25 andmed 2006. aastal

Allikas: ZMP

Tabel 21

Piimatoodete eksport maailmas (tuh t)

	2006	2007	+,-%	2006	2007	+,-%
	Või ja võiõli			Juust		
Austraalia	78,2	65,3	-16,5	191,9	198,1	+3,2
Uus-Meremaa	394,8	364,1	-7,8	299,5	309,5	+3,3
EL-27	238,8	203,0	-15,0	586,7	593,8	+1,2
USA	11,3	41,8	3,7korda	65,8	90,8	+38,0
Argentiina*	12,8	15,3	+19,5	46,5	39,4	-15,3
Ukraina**	10,8	3,0	-72,2	44,6	56,2	+26,0
Kokku	750,7	692,5	-7,8	1235,0	1287,8	+4,3
	Lõssipulber			Täispiimapulber		
Austraalia	192,1	137,5	-28,5	169,3	116,4	-31,2
Uus-Meremaa	315,9	281,5	-10,9	646,1	681,5	5,5
EL-27	84,7	196,9	+132,5	434,0	363,7	-16,2
USA	292,1	258,6	-11,5	15,7	24,9	+58,6
Argentiina*	16,1	10,0	-37,9	165,2	85,3	-48,4
Ukraina**	63,0	55,3	-12,8	17,3	16,8	-2,9
Brasiilia**				16,0	34,4	+115
Kokku	963,9	939,8	-2,5	1463,6	1323,0	-9,6

*10 kuu andmed

**11 kuu andmed

Allikas: Euroopa Komisjon, 21.02.2008

Piim ja piimatooted tarbitakse enamasti kohapeal ja maailmaturule müügiks läheb vaid 7-8% kogu piimatoodangust. Vaatamata 2007. aasta piimatoodete kõrgetele maailmaturu hindadele, vähenes piimatoodete eksport maailmaturul enamuse toodete osas (tabel 21), vaid juustu eksport suurenes 4,3%. Tugevamalt langesid täispiimapulbri (-9,6%) ja või eksport (-7,8%). Lõssipulbri ekspordikogus vähenes 2,5%.

Suuremad ekspordiregioonid olid 2006. aasta piimatoodete ekspordi alusel Uus-Meremaa (32% maailmaturu piimatoodete ekspordist), EL-25 (30%), Austraalia (12%) ja USA (8%). Uus-Meremaa, kus piima toodetakse madalate söödakulude tõttu peamiselt ekspordiks, osakaal on kõrge kõigi piimatoodete ekspordis (tabel 21). 2007. aastal moodustas Uus-Meremaa osakaal maailmaturu võiekspordist 53%, 51% täispiimapulbri ekspordist, 30% lõssipulbri ekspordist ja 24% juustuekspordist. Euroopa Liidu osakaal oli kõrgeim juustuekspordis (46%).

USA-s toodeti 2007. aastal piima 84,5 miljonit tonni, mis oli 2,4% enam varasemast aastast (tabel 22). Seejuures on piimatoodangu kasv võrreldes kahe eelneva aastaga aeglustunud: 2006. aastal suurenes piimatoodang 2,8% ja 2005. aastal 3,5%.

Toorpiima koguse suurenemisega toodeti 2007. aastal rohkem ka piimatooteid, sealhulgas kiiremini kasvas lõssipulbri ja või tootmine.

2008. aastal oodatakse piimatoodangu jätkuvat kasvu, mis siiski teisest poolaastast, toorpiima hinna languse ja söödakulude tõusu tõttu, peaks hakkama vähenema. 2007. aastal oli toorpiima keskmine hind USA-s esialgsel hinnangutel 4.81 kr/kg, mis hinnaprognoside kohaselt peaks langema 2008. aastal keskmisena 4.42 kr/kg.

Tabel 22

USA piimanduse tootmisnäitajad (tuh tonni)

	2006	2007	2007/2006, ± %
Piimatoodang	82 479,8	84 459,0	+2,4
Lehmade arv, mln tk	9,13	9,22	+1,0
Piimatoodete tootmine			
Või	657,0	693,8	+5,6
Juust	4 324,8	4 386,4	+1,4
Täispiimapulber	13,9	14,4	+4,3
Lõssipulber	635,9	685,6	+7,8
Kondenspiim	225,2	229,7	+2,0
Vadakupulber	499,1	514,0	+3,0

Allikas: ZMP, USDA

Austraalias väheneb pidevalt piimatootmise ettevõtete arv karjade suurenemise tulemusel. Piimakarjade arv on 1980. aasta 22000-lt langenud 8000-le 2007. aastal. Keskmine karja suurus suurenes samal ajavahemikul 85 lehmalt 225 lehmale. Samas on vähenenud aga ka leh-

made arv. 2006/2007 majandusaastal oli Austraalias hinnanguliselt 1,81 mln lehma, mis on 11,7% vähem kui aasta varasemal perioodil ning lehmade arv on langenud 1989/90 majandusaasta tasemele (tabel 23). Lehmade arvu vähenemist on tinginud eelkõige viimaste aastate väga tugevad põuaperioodid. Lehmade arvu languse ja ekstreemsete ilmastikuolude tõttu on vähenenud ka piimatoodang, mille vähenemist leevendas vaid veidi lehmade 4,9%-line produktiivsuse tõus. 2006/07 majandusaastal vähenes piimatoodang 5% (-507 tuh t). Sealjuures tugevam langus oli sügiskuudel, kus piimatoodang oli 9% madalam aasta varasemast perioodist. Piimatootmise vähenemise tagajärjel vähenes ka Austraalia piimatoodete pakkumine maailmaturul.

Piimatoodetest suurenes Austraalias 2007. aastal vaid joogipiima tootmine (+4,6%). Võid ja lõssipulbrit toodeti vähem üle 8%, täispiimapulbri tootmine vähenes isegi 14,5%. Juustutoodang, milleks kasutati 35% tööstuste poolt kokkuostetavast toorpiimast, vähenes aeglasemalt (-2,4%).

Toorpiima hind on tõusnud siiski aeglaselt, võrreldes kiire piimatoodete hinnatõusuga maailmaturul, aga arvestades ka piimatööstuste tugevat konkurentsi toorpiima kokkuostul.

Austraalia on suuruselt kolmas piimatoodete ekspordiriik maailmas Uus-Meremaa ja EL järel ning tema osakaal piimatoodete maailmaturul on hinnanguliselt 12%. Viimastel aastatel kasvas piimatoodete maht Austraalias kiiresti just ekspordinõudluse tulemusel ning piimatoodetest läks ekspordiks 56% toodangust. 2006/07 majandusaastal on aga ekspordipakkumise vähenemise tagajärjel ekspordi osakaal toodangust langenud 50%-le ja sellist osakaalu prognoositakse ka lähitulevikuks. 2007. kalendriaastal väheneb piimatoodang esialgsel hinnangul 900 tuhande tonni võrra, mille tõttu ekspordipakkumine veelgi väheneb.

Austraalia piimatoodete väliturud on peamiselt geograafiliselt lähedal asuvas Kagu-Aasias, kuhu viiakse 66% piimatooteid nende väärtuselisest mahust. Suurema osakaaluga on seejuures Jaapan ligi 20% ekspordikäibe osakaaluga. Neli tähtsamat piimatoodete väliturgu Jaapani järel on Singapur, Malaisia, Indoneesia ja Filipiinid.

Tabel 23

Austraalia piimaturu näitajad

	2004/05	2005/06	2006/07	± %
Lehmade arv, tuh tk	2 076	2 050	1 810	-11,7
Väljalüps, kg/1 lehm	4 877	4 923	5 163	+4,9
Piimatoodang, tuh t	10 429	10 089	9 582	-5,0
Piimatoodete toodang, tuh t				
- Joogipiim	2 024	2 065	2 160	+4,6
- Või	147	146	133	-8,7
- Juust	388	373	364	-2,4
- Täispiimapulber	189	158	135	-14,5
- Lõssipulber	207	228	209	-8,2
Piima hind, kr/kg	3.01	3.17	3.18	+0,3

Allikas: ZMP

Uus-Meremaal toodetakse piima 2007/08 majandusaastal vähem kui esialgselt oodati. Novembris tabas Põhjalaart taas tugev põud, mis piimatootmist pidurdab. Toimuva põua tõttu jääb sealsetel piimatootjatel sel aastal saamata 7,8 mlrd krooni ulatuses sissetulekuid ehk ligikaudu 700 tuh krooni keskmiselt tootja kohta. Kohaliku põllumajandusministeeriumi hinnangul kaotavad sealsed põllumajandustootjad põua tõttu kokku ligikaudu 11 mlrd krooni. Samuti nõrgestab põud Uus-Meremaa piimatööstuste konkurentsivõimet maailmaturul lähiaastal.

Samas on kohalikud tarbijad rahulolematud, et peavad piima eest maksma rohkem kui teistes riikides. Uuringud näitavad, et Uus-Meremaal on piima hind kauplustes 26.78 kr/l, see on 5% kõrgem kui Austraalias ja 10% kõrgem kui Suurbritannias. USA-s ja Kanadas on piim tarbijatele oluliselt odavam. Kõrges piimahinnas süüdistatakse Uus-Meremaal kaupluste suuri juurdehindlusi.

Uus-Meremaa ja Hiina on lähedal vabakaubandusleppetele, mis ühtlasi lõpetab tollimaksu Uus-Meremaa piimatoodetelt. Hiina toll importvõile, juustule ja jogurtile on 15%, piimapulbrile 10%. Kokkulepet oodatakse juba 3 aastat ning Uus-Meremaa üritab jõuda kuupäevani, mil tollid tühistatakse. Hiina üritab samas hoida koduturukaitset niikaua kui võimalik.

Venemaal tõusis 2007. aastal elukallidus ja inflatsiooni määrdeti 11,9%. Sealjuures kallinesid piimatooted 30,4% aasta varasema suhtes. Valitsus on teatanud terve abinõudekogumist selle vastu võitlemisel, mille tõhusust näeb alles aasta möödudes, kas hinnad ka 2008. aastal kahekohalise tempoga tõusevad.

Majanduskasv Venemaal on kiirenenud ning uute prognooside kohaselt on 2007. aastal reaalne 7,6%-line majanduskasv, sest elanikkonna sissetulekud, arvestatuna ühe elaniku kohta, suurenesid aastaga (novembrist 2006 kuni novembrini 2007) 14,8%. Selle tulemusel suurenes ostujõud ning nõudlus tarbekaupadele. Lisaks suurendas Venemaa riigikassat ka ekspordi 12,7%-line kasv 2007. aasta esimese kümnel kuul.

Venemaa Majandusministeeriumi inflatsiooniprognos 2008. aastaks on 7,5...8,5%, mida uurimisinstituudid ja pangad peavad saavutamatuks. Venemaa keskpang prognoosib tarbijahindade tõusu 9,1...10,4%, majandusteadlased veelgi kiiremaks - 11,5...12%. Sealjuures hinnatakse kiiremat hinnatõusu toidukaupadele, kusjuures tempokamalt kallinevad teravili ja loomakasvatussaadused (17...18%).

Kõrged piimatoodete hinnad on Venemaal vaestele ülejõu käivad ning see rahvale ei meeldi, mitmetes piirkondades on tunda rahulolematust. Eelmisest suvest tõusid piima hinnad Venemaal kahekordseks 17.85 kr/l-ni ning sellega on piim ~1260-kroonise pensioniga elanikele muutunud liiga kalliks kaubaks.

Argentiinas toodeti 2007. aastal 9,8 miljonit tonni piima, mis on 0,7 miljonit tonni vähem kui 2006. aastal. Napilt neljandik piimatoodangust läks ekspordiks. Sellega oli Argentiina piimatoodete ekspordis maailmas suuruselt 5. eksporditõr.

2002. aasta majanduskriisi järel langes piimatoodang 2003. aastal 8 miljonile tonnile ja kasvas seejärel 2006. aastaks rekordtasemele (10,5 mln t). 2007. aasta rasked ilmastikuolud viisid piimatoodangu langusesse, kuid 2008. aastal loodetakse piimatoodangu mahus saavutada uus rekord. Lõuna-Ameerikas kõigub piimatoodang tunduvalt tugevamalt kui teistes olulise tähtsusega piimandusriikides. Piimatootmine on Argentiinas sarnane Uus-Meremaale, eelkõige madalate söödakulude poolest. Lõuna-Ameerikas on kasutada aga suured rohumaade alad – pampad, kus on võimalik arendada ekstensiivset piimakarjandust. Analüütikud lähtuvad siiski sellest, et piimatootmine areneb tulevikus intensiivistamise suunas, sest kulud maaharimisele suurenevad ja ka maa hind tõuseb ning piimatootmise efektiivsuse mõttes on vajalikud arengud intensiivistamise suunas. Areng seisab veel aga algusfaasis.

Argentiinas töödeldakse enam kui 90% toodetud piimast ja see näitaja on omane industriaalsetele riikidele. Enam kui 20% varutud piimast töödeldakse valgutoodetena, esmajärjekorras joogipiimaks ja jogurtiks. Umbes $\frac{3}{4}$ joogipiimast valmistatakse pastöriseeritud piimana. Olulise tähtsusega on Argentiinas juustu tootmine, peamiselt toodetakse lõike- ja pehmet juustu. 2006. aastal toodeti juustu kokku 466,5 tuhat tonni ja 2007. aastal on toodang esialgseil hinnanguil lõike- ja pehmete juustude osas kasvanud, kuid kõvade juustude toodang on vähenenud. Võid ja lõssipulbrit toodetakse väikses mahus. Täispiimapulbrit toodetakse peamiselt ekspordiks ning seda toodeti 2006. aastal 260 tuhat tonni. Piimatoodangu vähenemise tõttu 2007. aastal täispiimapulbri toodang vähenes ja oli 9 kuuga 60 tuhande tonni võrra väiksem aasta varasema perioodi mahust. Täispiimapulbrit eksporditi 2007. aastal 114 tuhat tonni ja see oli väiksem kui 2003. aastal. Juustueksport vähenes aastaga 20% ja lõssipulbrieksport poole võrra. Inflatsiooni pidurdamiseks riigis tõstis Argentiina Valitsus ekspordimakse piimatoodetele ning piimatoodetest suurenesidki siseturule müüdavate toodete kogused ja laienes pakutavate sortiment kauplustes. Kui 2008. aastal piimatoodang riigis suureneb, siis tühistatakse ekspordipiirangud ning piimatoodete eksport kasvab.

Argentiina piimatööstus on läinud aastatel palju investeerinud ning 2007. aasta piimatoodangu langus ei andnud võimalust täisvõimsusi rakendada ega piimatööstusel investeeringuteks tehtud kulusid vajalikus mahus katta. Samas on valitsus piiranud suurettevõtete hinnatõusu enimmõutavatele piimatoodetele. Nii on toorpiima tootjahind kiiremini tõusnud kui joogipiima ja jogurti väljamüügihinnad. Vaid juustu hind võis kiiremini tõusta, kuid ka mitte kiiremini kui toorainekulud.

Argentiina piima siseturg on AC Nielsen'i andmetel kasvanud 2007. aastal keskmiselt 6%. Kiireim kasv oli kakaopiima osas (+48%), järgnes probiootiline jogurt (+40%). Piimadessertide kasv oli siseturul 22% ja joogipiimal 4%.

Šveits eksportis 2007. aastal juustu kokku 59300 tonni, mida on 5,8% enam kui varasemal aastal (tabel 24). Üle 80% juustuekspordist läks teistesse Euroopa maadesse – sealjuures tähtsamad turud olid Itaalia ja Saksamaa. Mõlemasse riiki suurenes juustueksport aastaga üle

9%. Eksport USA-sse moodustas 2007. aastal 8% aasta varasema 10% asemel ja vähenes aastaga peaaegu 12%.

Juustuekspordist suurema enamuse (64%) moodustas kõvajuust, 18% poolkõva ja 1% pehme juust, kuid aastaga suurenesid kiiremini pehmete ja poolpehmete juustude ekspordikogused. Kõvade juustude seas on peamisteks sortideks Emmentaler ja Gruyère.

Tabel 24

Šveitsi juustueksport (tonnides)

	2006	2007	2007/2006, ± %
Juust kokku	56 068	59 303	+5,8
- Euroopa riigid	45 306	48 232	+6,5
sh Saksamaa	14 092	15 450	+9,6
Itaalia	15 295	16 712	+9,3
Prantsusmaa	5 594	5 686	+1,6
- USA	5 342	4 709	-11,8
Kõva juust	36 359	37 846	+4,1
- Euroopa riigid	27 918	29 572	+5,9
sh Saksamaa	5 435	6 145	+13,1
Itaalia	12 094	13 585	+12,3
Prantsusmaa	3 902	3 890	-0,5
- USA	4 442	3 750	-15,6
Poolkõva juust	9 309	10 474	+12,5
- Euroopa riigid	8 865	9 940	+12,1
sh Saksamaa	6 491	7 010	+8,0
Itaalia	90	96	+6,7
Prantsusmaa	1 125	1 203	+6,9
- USA	213	265	+24,4
Pehme juust	707	804	+13,7
- Euroopa riigid	688	784	+14,0
sh Saksamaa	269	318	+18,2
Itaalia	289	285	-1,4
Prantsusmaa	44	61	+38,6

Allikas: ZMP, TSM

Euroopa Liidu turg

Maailmaturu hindade järsu tõusu ja sisenõudluse kasvu tõttu suurenes Euroopa Liidus 2007. aastal enamuse piimatoodete tootmine. Tugevaim kasv oli seejuures juustutoodangul, mille kogumaht ulatus 2007. aastal EL-27 8,9 mln tonnini. Seega toodeti juustu 1,2% ehk 94,5 tuhat tonni rohkem kui 2006. aastal. Juustu tarbimine siseturul tõusis 18,5 kiloni inimese kohta aasta varasemalt 18,4 kilolt. Võid toodeti 1,9 mln tonni, mis ületas aasta varasemat kogust 18,9 tuhande tonni võrra (+1%). Lõssipulbri tootmine suurenes 5,2%. Joogipiima toodang suurenes 0,1% (+38 tuh t) kogumahule 33,35 mln tonni.

Eriti soodne oli 2007. aasta EL piimatoodete ekspordiks. Suuremaid ekspordiriike tabanud põudade tagajärjel rahuldati maailmaturunõudlust piimatoodete järele 2007. aasta kevadel peamiselt pakkumisega Euroopa Liidust. Aasta teisel poolel hakkas eksport vähenema ja kui aasta esimesel poolel ületasid peamiste maailmaturutoodete ekspordimahud aasta varasema perioodi koguseid üsna tugevalt, siis aasta kokkuvõttes jäi võiekспорт aasta varasemast 15% väiksemaks. Kõige enam suurenes 2007. aastal lõssipulbri eksport, mille maht kasvas aastaga 2,3 korda (tabel 25).

Tabel 25

EL-27 piimatoodete eksport 2006- 2007

	2006	2007	+, - %
Või	238,8	203	-15,0
Juust	586,7	593,8	+1,2
Täispiimapulber	434,0	363,7	-16,2
Lõssipulber	84,7	196,9	+132,5
Kondenspiim	194*	209*	+7,7
Vadakupulber	294*	334*	+13,6
Kaseiin	33*	26*	-21,2

*11 kuu andmed

Allikas: Euroopa Komisjon

Euroopa Komisjon esitas 2008. aasta märtsis põllumajandusturgude arengu **prognoosi** kuni aastani 2014. Piimaturu arengus näeb komisjon vaid kergest kasvu ning tööstustoodangu suurenemist nähakse piimatööstuse piima kokkuostu suurenemise teel (tabel 26). Seejuures ei ole prognoosis veel arvesse võetud piima tootmiskvoodi 2%-list tõusu kõigis liikmesriikides alates 1. aprillist 2008.

Euroopa Liit suurendas alates 1. aprillist piima tootmiskvoote igale liikmesriigile 2%. Kvoodisuurendamine on igale riigile vabatahtlik. Kokku suureneb sellega EL-i piimatootmine 2,84 miljoni tonni võrra. Lisaks suureneb kvoot varasema otsuse kohaselt 0,5% veel 11 liikmesriigis, mida on Euroopa Komisjoni prognoosis arvestatud.

Prognoosi kohaselt kasvab vaid juustu tootmine ja tarbimine, mis pidurdab või ja lõssipulbri tootmist ning seeläbi vähendab nende pakkumist sise- ja ka välisurul.

2007. aastal jäi piimatööstuse piimavarumine EK hinnanguil varasema aasta tasemele. Aastani 2014 peaks piimatootmine suurenema vaid EL-i 11 vanas liikmesriigis piimakvoodi 0,5%-lise tõusu mõjul 2008. aasta 1. aprillist ja püsima siis prognoosiperioodi lõpuni stabiilsena. Piimavarumise tõusu 2008. aastal pidurdab komisjoni arvates toorpiima hinna võimalik edasine tõus. EL-15-s ei ole oodata piimatoodangu tugevat kasvu ega piimakvoodi ületamist. Peale piimatootmise kergest kasvu kuni 2010. aastani, hakkab toodang alates 2011. aastast kergelt langema ning jääb 147,3 miljoni tonni tasemele püsima, kusjuures EL-10+2-s suureneb pidevalt kokkuostetava toorpiima osa piima kogutoodangust.

Tabel 26

EL piimandusnäitajad

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Piim									
Toodang, mln t	147,5	147,2	147,3	147,5	147,5	147,4	147,4	147,4	147,3
sh EL - 15	119,7	119,6	119,8	120,2	120,2	120,2	120,2	120,2	120,2
EL - 10	21,7	21,7	21,7	21,7	21,6	21,6	21,6	21,6	21,6
EL - 2	6,0	5,9	5,8	5,7	5,7	5,6	5,6	5,6	5,5
Kokkuost, mln t	132,7	132,9	133,6	134,4	134,7	135,0	135,3	135,5	135,6
Kokkuostu osakaal, %	90,0	90,3	90,7	91,1	91,4	91,6	91,8	92,0	92,1
Rasvasisaldus, %	4,04	4,04	4,04	4,04	4,05	4,05	4,05	4,05	4,05
Valgusisaldus, %	3,35	3,36	3,36	3,37	3,37	3,37	3,37	3,37	3,38
Lehmade arv, mln tk	24,2	23,9	23,5	23,2	22,9	22,6	22,3	22,1	21,9
Või									
Toodang, tuh t	2089	2116	2059	2028	1996	1973	1954	1936	1922
Eksport, tuh t	252	180	90	81	81	69	60	52	54
Tarbimine, tuh t	1997	2078	2054	2032	2000	1989	1979	1969	1952
Sekkumisvarud, tuh t	62	0	0	0	0	0	0	0	0
Juust									
Toodang*, tuh t	8827	8964	9117	9283	9398	9484	9563	9637	9707
Eksport, tuh t	586	622	625	604	593	593	584	574	547
Tarbimine, kg/ 1 el	17,0	17,2	17,5	17,8	18,1	18,3	18,5	18,6	18,8
sh EL - 10	12,3	13,2	13,9	15,0	15,7	16,0	16,3	16,6	17,0
EL - 2	5,1	5,7	6,3	7,3	8,0	8,6	9,1	9,7	10,6
Lõssipulber									
Toodang, tuh t	861	935	893	866	849	834	821	816	807
Eksport, tuh t	85	170	120	89	62	52	41	40	39
Tarbimine, tuh t	797	793	793	797	797	792	790	786	778
Sekkumisvarud, tuh t	0	0	0	0	0	0	0	0	0

*K koos pehmete toorjuustudega, ilma talutoodanguta

Allikas: Euroopa Komisjon

Samas kui piimatooted EL-15-s on tugevalt sõltuvad piimakvoodist ja tarbimine farmides ainult väga väikest tähtsust omab, on EL-12 farmisene tarbimine ja otseturustus küllaltki suure kaaluga. EL-10-s moodustab see osa 22% ja EL-2 isegi üle 73% piimatoodangust. Euroopa Komisjon loodab, et positiivsed arengud neis riikides EL ühtse põllumajanduspoliitika toetusprogrammidega stimuleerivad piima kaubalisuse tõusu. Lehmade arv väheneb 24-lt miljonilt prog-

noosiperioodi lõpuks 22 miljoni loomani ja peamiselt EL-12-s vähenemise arvel, kus on praegu EL-i keskmisest madalam produktiivsus.

Juustutoodang tõuseb 2014. aastaks 8% eelkõige EL-12-s tootmise suurenemise arvel. 743 tuhande tonnise juustu lisakoguse tootmiseks läheb vaja 4,1 miljonit tonni piima. See kogus on enam kui on prognoositud piimavarumise 2,8 miljoni tonni suurune juurdekasv. Ülejäänud vajatav piimakogus juustutoodangu suurendamiseks on prognoosis arvestatud lõssipulbri ja võitoodangu vähenemise arvelt. Juustutoodangu suurenemisega kasvab tarbimine keskmiselt EL-27-s 9,3% arvestatuna ühe elaniku kohta, kuid kiirem kasv on seejuures EL-12-s. Tarbimise kasvu nendes riikides eeldatakse sissetulekute suurenemise ja toitumisharjumuste muutumise tulemusel. Vaatamata eksporditoetuste 0-määra kehtestamisele 2007. aasta esimesel poolel, prognoositakse ekspordi kasvu 3. riikidesse veel 2008. aastaks, kuid edasi hakkab eksport siseturu kasvu mõjul vähenema. Import mõnevõrra suureneb ja seda peamiselt Šveitsiga 2007. aasta juunist sõlmitud vabakaubanduse lepingu tagajärjel.

2007. aastal võihinna tõusu tulemusel suurenenud **võitoodang** hakkab prognoosi kohaselt järgmisest aastast alates langema ja võitoodangu koguseks hinnatakse 2014. aastal 1922 tuhat tonni, mis on 9% vähem kui 2007. aastal. Vaatamata lähimineviku stabiliseerumistunnustele turul prognoositakse tarbimise vähenemist siseturul ja seda osaliselt toetuste kaotamise tõttu. Läänud aastatel oli 25% võitarbimisest toetustega kaitstud. Võieksport väheneb toodangu languse tõttu perioodi lõpuks 70%. Import peaks stagneerima ja alates 2009. aastast peaks võiiimport ületama võieksporti. Sekkumisvarud lõppesid 2007. aastal ja neid ei looda kuni 2014. aastani. Prognoosi kohaselt peaksid hinnad siseturul püsima stabiilsed ja ületama sekkumishinda ning siseturu hind peaks jääma kõrgemaks maailmaturu hinnast.

Lõssipulbri toodang peaks alates 2008. aastast pöörduma tagasi langustrendile, mis 2007. aasta järsu hinnatõusu mõjul aastaga 8,6% suurenes. 2014. aastaks langeb toodangu maht 14% 2007. aasta tasemest. Siseturul peaks nõudlus püsima stabiilne ning toodangu vähenemine põhjustab ekspordi vähenemist. Edaspidi ei ole enam mingit vajadust lõssipulbrit sekkumislattu osta, sest hind siseturul ületab oluliselt sekkumishinda.

EK hinnangutel viis hindade järsk tõus maailmaturul 2007. aastal piimatoodangu suurenemisele, mis piimatoodete hindu taas tagasi tõmbas. Siiski peaksid piimatoodete hinnad maailmaturul jääma püsima kõrgele tasemele. Nõudlus piimatoodetele maailmas tõuseb elanike arvu kasvuga ja sissetulekute suurenemisega paljude maailma eri regioonides. Kagu-Aasias, Lähis-Idas ja Põhja-Ameerikas prognoositakse eriti tugevat nõudluse kasvu. Nõudluse kasvu kaetakse eelkõige suuremas osas kodumaise piimatoodangu suurenemise arvel. Maailma piimatoodang kasvab lähitulevikus kiiremini Hiinas, Indias ja Ameerikas. Austraalia ja Uus-Meremaa suurendavad oma turuosa või ja täispiimapulbrite osas, samas kui Ameerika ja India suurendavad tõenäoliselt või ja lõssipulbri ekspordi. Ukraina jääb tähtsamaks juustueksportijaks, muidugi sõltuvuses Venemaa turust.

2007. aasta järsud turuarengud ja poliitilised otsused tekitasid erinevates EL riikides mitmeid rahulolematusi. **Saksamaa** ja **Austria** piimatootjad ei ole rahul kvoodisuurendamise otsusega. Kvoodisuurendamine peaks järgmistel kvoodibörsidel kvoodi hinda langetama. 2007. aasta novembris oli kvoodi pakkumine nõudlusest suurem ning aprillibörsil tulid müümata jäänud kogused uuesti müüki. Novembris maksti Lääne-Saksamaa kvoodibörsil piimakvoodi eest 5.79 kr/kg ja Ida-Saksamaal 3.91 kr/kg.

Uuest aastast on Saksamaal ja Taanis piimatoodang märgatavalt suurenenud ning tõenäoliselt ületatakse kvooti vastavalt 200 ja 300 tuh tonniga. Taani piimatootjad seepärast eriti ei muretse, sest kvoodiületuse trahv on 4.35 Eesti kr/kg, kuid piima kokkuostuhind praegu 5.88 kr/kg ringis.

Saksa piimatootjad protesteerisid Mecklenburg-Vorpommernis Nordmilchi tütarfirma makstava madala piimahinna vastu, sest sealsed piimatööstused maksid riigi madalaimat piimahinda, mis oli eelmisel aastal ligikaudu 32 senti madalam, kui piirkonna teistes meiereides.

2008. aastaks prognoosivad Saksa piimanduseksperdid, et piima aasta keskmine kokkuostuhind püsib vaatamata piimatoodangu suurenemisele veidi kõrgemal tasemel kui eelmisel aastal. Aasta esimeses pooles püsivad hinnad mullusest kõrgemal, kuid II poolaastal jäävad eelmise aasta kõrghindadest madalamaks. 2007. aastal oli Saksamaal piima keskmine kokkuostuhind 5.16-5.32 kr/kg ning nii kõrgel pole see peale 2001. aasta BSE kriisi olnud. Lühiajaliselt osteti eelmisel aastal piima kokku ka hinnaga 6.26 kr/kg.

Rootsi piimasektori organisatsiooni Svensk Mjöljk arvates on EL piimakvoodi suurendamine positiivne ning üks samm 2015. aastal lõpetatava kvoodi osas pehme maandumise poole. Nende hinnangul loob see piimanduses olukorra, kus rohkem määrab turg kui poliitika. Seda peetakse kasulikuks ka Rootsi piimatootjatele ja –töötlejatele, sest maailmas on piimatoodete nõudlus suur. Samal ajal peetakse oluliseks, et üleminekuajal stabiliseerivad kvoodid veidi turgu.

Rootsis tegeletakse aktiivselt tootearenduse ja teadustööga piimanduse valdkonnas. Seal töötatakse EL HIGH Q RTE projekti raames välja uut ja unikaalset toiduainete töötuskambrit. Selle abil võib vedelaid toiduaineid töödelda pulseerivate elektriliste väljadega, mis vähendavad lõpptoodangus mikroorganismide hulka, kuid samal ajal püsib toote kvaliteet kõrge. Praegu uuritakse, kuidas taolise töötusega saab kombinatsioonis säilitusainete ja madala temperatuuriga kuumtöötlemisega (<55°C) kätte head toiduainete mikrobioloogilist ohutust. Katseid tehakse piima, munade, äädika ja kastmetega. Senised katsed näitavad häid tulemusi listeria- ja salmonelloosibakterite vähendamise osas. Uuest töötlustehnoloogiast võib tulevikus saada alternatiiv traditsioonilisele pastöriseerimisele toiduainetööstuses.

Taanis piimakvoodi veebruaribörsil jäi kvoodi hind 4.18 ja 4.28 Eesti krooni vahele kilo 4,36%-lise rasvasusega piima eest. Müügikäive ulatus 67 tuh tonnini. Eelmisel kvoodibörsil novembris oli keskmine hind 5.90 Eesti kr/kg, seega on kvoodi hind 3 kuuga märgatavalt langenud. Veebruaris müüdi 41% väljapakutud kvoodist ning osteti 76% soovitud kvoodikogusest. Võrreldes aasta tagasi veebruaris toimunud kvoodibörsiga on kvoodi hind langenud 4.05 kr/kg võrra ning käive vähenenud 59 tuh tonni võrra.

Taanis ehitatakse 3 uut lehmalauda 4-st lüpsirobotiga laudana ning praeguseks on juba igas kuuendas piima tootmistas lüpsirobot. Viimase 20 aasta jooksul on lüpsirobotiga tootmistalude arv tõusnud 15-lt 600-ni.

Rahvusvaheline konkurents

Tänu kõrgetele piimatoodete hindadele saavutas **Arla Foods** 2007. aastal suure käibekasvu. Kasumit teeniti ligi 2 mlrd Eesti krooni, mis on enam-vähem samas mahus 2006. aastaga. Samal ajal maksis Arla 2,52 mlrd Eesti krooni ulatuses piimatootjatele rohkem piima eest, kui aasta alguses plaaniti. 2007. aasta majandustulemustega ollakse igati rahul. Keskmine piima kokkuostuhind oli Arla Foodsil 2007. aastal 5.19 Eesti krooni kilo kohta (2006.a keskmiselt 4.77 kr/kg). 2007. aasta eest makstakse tootjatele tänu headele majandustulemustele veel 17,64 senti/kg hinnalisa. Seega kokku saavad tootjad lisaks üle 1 mlrd Eesti krooni. 365 mln krooni võrra suurendatakse tootjate osalust ettevõttes, igapäevastele vastavalt tarnitud piima kogusele.

Arla Foods soovib USA-s oma juustumüüki suurendada ning seetõttu investeerib 157 mln Eesti krooni ühte sealsesse meiereisse. Viie aasta eesmärgiks on suurendada sealset juustutoodangut 20 tuh tonnini, mis on praeguse võimsusega võrreldes kahekordne. Arla poolt USA-s toodetud juustu müügi käive suurenes eelmisel aastal 19% ning kasv oli suurem kui turu keskmine.

Arla Foodsil Kalmari Meiereis toodetud Grevé® juust saavutas USA-s Wisconsinis toimunud juustu ja või maailmameistrivõistlustel kuldmedali kõvajuustude grupis. Sama meierei on maailmameistri tiitleid ka varem saanud, kuid iga tiitli üle ollakse rõõmsad.

Teine Rootsi esindaja Arla Foodsil Kvibille Meiereis toodetud Whiskyädel® juust saavutas samadel võistlustel maitsestatud juustude kategoorias pronksmedali.

Taani meiereid võivad samuti olla uhked oma juustude üle, sest maailmameistrivõistlustelt võideti kokku kuus kuldmedalit. Kokku osales võistlusel 69 taani piimatoodet, neist 16 võitsid medali – 4 pronksi, 6 hõbedat ja 6 kulda. See on paljude aastate parim tulemus. Taani on ise küll väike riik, kuid on maailmas üks suuremaid juustu eksportööre ning just seetõttu on antud tunnustus edasises turundustöös väga väärtuslik. Suurema osa Taani auhindadest tõi koju Arla Foods, kuid medaleid said ka väiksemad tootjad Sædager, Nørager ja Bornholm.

Arla Foods püüab Rootsis meelitada Skånemejerierit endaga liituma, müües Rootsis piima alla omahinna. Taanis on Arlal 93% turumahust, seal müüakse piima ligi 2.50 Eesti krooni liitri kohta kallimalt kui Rootsis. Arla püüab Rootsis saavutada sama domineerivat positsiooni kui Taanis, kuid Arla ise seda päris nii ei tõlgenda. Praegu on Arla turuosa Rootsis 55% ning Skånemejerier on turul suuruselt teine tegija 11%-lise turuosaga.

Taanis on piima müüdud neljakandilises pakendis juba 37 aastat. Vahepealsed katsed kilepiima ja plastpudeliga ei õnnestunud ega suutnud traditsioonilist pakendit turult välja suruda.

Viimased 3 aastat on Arla Foods koostöös antropoloogidega püüdnud piimapakendit kasutajasõbralikumaks ja pilkupüüdvamaks arendada. Tarbijad peaksid saama näha, kas piimapakk on olnud avatud ning seda pakendit peaks saama kergesti kokku suruda. Kuni uue pakendi kauplusse tulekuni on selle väljanägemine saladuses.

Kuigi Arla Foodsi eksport uutesse EL liikmesriikidesse Rumeeniasse ja Bulgaariasse on olnud väike, suurenes see möödunud aastal märgatavalt – Bulgaariasse näiteks 4 korda, sest varasemad ekspordipiirangud on kadunud. Bulgaariasse müüakse eelkõige juustu. Kokku suurendas Arla Foods 12-sse Ida-Euroopa riiki ekspordi 2007. aastal 80% 3400 tonnilt 6200 tonnini. Suuremad turud on Rumeenia, Bulgaaria, Ukraina ja Tšehhi. Müüki sellesse piirkonda kavatsetakse veelgi suurendada.

Arla Foodsil oli eesmärk jõuda 2007. aasta lõpuks Lähis-Idas tagasi oma Muhamedi kriisi eelse müügikäibeni, kuid selgus, et sellest saavutati 95%. Osadel turgudel läheb juba paremini kui varem, kuid näiteks Saudi-Araabias, mis on ettevõtte suurim turg seal piirkonnas, on endiselt raske müüa. Saudi-Araabias on taastatud 83% endisest müügitahust. Peale Saudi-Araabia on Arla Foodsi jaoks olulised turud seal piirkonnas ka Araabia Ühendemiraadid, Liibanon ja Kuwait. Tähtsamad eksporditooted on Puck® toor- ja sulatatud juustud, Lurpak® või ja Puck steriilne rõõsk koor. Müügikäive piirkonnas on ligikaudu 6,6 mlrd Eesti krooni.

Kõrged piimatoodete jahinnad tõid Rootsi **Skånemejerierile** viimaste aastate parimad majandustulemused – üle 33 mln Eesti kroonise kasumi ehk üle 23 mln krooni enam kui aasta tagasi. Samal ajal tõstis ettevõtte viimase poole aastaga piima kokkuostuhinda 1.33 kr/kg võrra. Eelmisel aastal suurenes piima kokkuostukogus 5% 359 tuh tonnini.

Alates 2008. aasta 1. märtsist langetas Skånemejerier piima kokkuostuhinda 6,3 senti liitri kohta, sest nende hinnangul pulbrid enam ei kalline ning kauplustega läbirääkimistel ei õnnestunud konkurentsiturve tõttu toodete jahindu tõsta nii palju kui tööstusettevõtte oleks soovinud. Keskmiseks piima kokkuostuhinnaks jääb alates märtsist ligi 6 kr/kg, see võib olenevalt turumuutustest, sesoonsusest ning tarbijaturu arengust aasta jooksul muutuda.

Ka Norra meiereikontsern **Tine** parandas 2007. aastal oma majandustulemusi – käive suurenes 4% 30 mlrd Eesti kroonini ning kasum 57% ligi 1,1 mlrd kroonini. Tulemustega aga väga rahul ei olda, sest nõrk USD vähendas loodetud suuremat tulemust. Samas mitmetel Tine tütarettevõtetel oli edukas aasta. Tine maksab ~713 mln Eesti krooni tagasi omanikele piima kokkuostu hinnalisana ning 209 mln krooni jäetakse omakapitali suurendamiseks.

Tine investeerib ligi 500 mln Eesti krooni vadakuvalgukontsentraadi (WPC) tootmisüksuse rajamiseks. Tine toodab suurtes kogustes juustu ning vadakut soovitakse edaspidi rohkem väärindada ning selle pealt senisest enam teenida. Tinega hakkab koostööd tegema ka Arla Foods, kes pakub tehnilist kompetentsi ning aitab selle toodangut müüa Euroopast välja oma rahvusvahelise müügiorganisatsiooni kaudu. Sellisest koostööst saab Arla Foods suurendada oma vadakuvalgukontsentraadi müügimahtu 10%. Viimase 25 aasta jooksul on Arla Foods üles ehit-

nud ülemaailmse vadaku- ja piimavalkude müügivõrgu, mis on jagatud kahte ossa: toitaineterikkad (nt rinnapiimaasendajad) ning funktsionaalsed kasutuskohad (nt jäätise-, juustu-, liha- ja pagaritooted). Müügikasv on olnud nii suur, et Arla soovib omale uusi ettevõtte väliseid toorainetarnijaid. Arla Foodsi enda vadakuvalgukontsentraadi tootmisüksused asuvad Taanis, Saksamaal ja Argentiinas.

Hollandi **Campina** investeerib tugevalt lahjade toodete tootmisse. 2007. aastal suurendati tänu tõusnud piimahindadele käivet 11% 63 mlrd kroonini ning kasum kasvas 63 mln krooni võrra. 2007. aastal müüdi aktiivselt just lahjasid tooteid – joogitooteid ja desserte. Näiteks kaalu- kontrolli joogi müük suurenes aastaga 56% ning lahja juustu müük 21%.

Campinale piima müüvad 7700 piimatootjad said toorpiima eest möödunud aastal 13,5% kõrgema hinda, kui piima kokkuostuhind tõusis 5.78 kr/kg-ni. Kogu aasta keskmine piima kokkuostuhind tõusis Campinas 16,5% ning oli 5.44 kr/kg.

Hollandi **Frieslandi** käive oli 2007. aastal üle 80 mlrd krooni ning kasum 2,7 mlrd krooni. Aastatagusega võrreldes suurenes käive 8,5% ja kasum 35%. Piima kokkuostuhinda tõstis Friesland 20% 5.80 kr/kg-ni. Friesland ja Campina loodavad selle aasta lõpuks ühineda.

Prantsuse Groupe **Danone SA** võib, vaatamata sellele, et Hiina turul maksis kaubamärgivaidlus neile osa nende turuosast, oma 2007. aasta majandustulemustega rahul olla. Toiduainekontsern, mis on ühtlasi ka maailma suurim jogurtitootja, müüs eelmisel aastal oma väikepagaritoodete tootmise Kraft Foodsile ning selle abil ulatus ettevõtte aastakäive 65,4 mlrd Eesti kroonini (2006.a 21,1 mlrd kr). Peale suurt müüki ostis Danone ära Hollandi Numico, et siseneda tervisetoitude kasvavale turule.

Uus-Meremaa **Fonterra** ei saavuta sel hooajal oma 3%-lise käibekasvu eesmärki, sest Uus-Meremaad on tabanud tõsine põud. Fonterrale piima tarnivatel piimatootjatel on raske oma planeeritud koguseid toota ning seetõttu on ka Fonterra oma kliente teavitanud, et uusi toodete müügilepinguid nad praegu ei sõlmi. 2007/2008 hooajaks planeeris Fonterra käidelda 14,8 tuhat tonni piima, mis tähendaks 3%-list kasvu võrreldes aastatagusega. Põua tõttu prognoositakse aga seda, et piimatootjad teenivad Fonterrale piima müügist sel aastal 4,2 mlrd krooni vähem. Praeguseks on Fonterra 1000 piimatarnijat väiksema toodangu tõttu jäänud juba ilma 525 mln kroonist ning edasine põud viib seda summat prognoositule kindlasti lähemale.

Peale neljakuulisi ühinemisläbirääkimisi peavad Inglise piimatööstusettevõtted **First Milk** ja **Milk Link** tunnistama, et erinevused ettevõtete väärtuse hindamisel on nii suured, et ühinemine ei ole võimalik. Ühinemise õnnestumisel oleks Inglismaal tekkinud sama suur piimandusettevõtte nagu Arla Foods. Kohalikud piimatootjad on pettunud, et ettevõtted ei suutnud oma konkurentsivõimet Euroopas ühinemisega parandada.

Saksamaa **Nordmilch** ja **Humana** plaanivad ühitada UHT-piima tootmist. Ligi 4 aastat tagasi püüdsid samad ettevõtted suurt ühinemist, kuid sellest ei tulnud midagi välja. Praegu on esitatud taotlus kohalikule konkurentsiametile, et Humana võiks üle võtta pooled Nordmilchi tütarettevõtte Milchhof Magdeburg aktsiatest. Seal töötab 70 töötajat ja töödeldakse 180 tuh tonni piima aastas. Nordmilch ostis ise selle ettevõtte 1990. aastal.

Kuna Saksamaal on piima kokkuostuhind veidi langenud, langes see ka Taani meiereis **Danish Dairy** ning seega said Danish Dairy'le piima müünud Taani piimatootjad 2008. aasta märtsis 1.89 Eesti krooni võrra kilo kohta madalamat piima hinda kui Arlale tarnijad. Danish Dairy laiendas oma tarnijate hulka, kui eelmisel aastal polnud osa piimatootjatest Arla Foodsi piima kokkuostuhinnaga rahul. Aastavahetusel langes Danish Dairy's piima kokkuostuhind 4.07-4.23 Eesti kr/kg-ni, kuid uuest aastast on hind taas veidi tõusnud. Enne aastavahetust läks 17 piimatootjat Danish Dairy juurest uuesti tagasi Arlasse.

Kokkuvõte

Piima toodeti Eestis 2007. aastal 689,7 tuhat tonni ehk 0,3% vähem kui aasta tagasi ning piimatööstusettevõtete poolt varutava toorpiima **kokkuostukogused** vähenesid 2,1%, moodustades 86% piima kogutoodangust. 2007/2008 majandusaasta piima tootmiskvootidest täideti üheksa kuu-ga 70,6%, sh 70,1% tarnekvoodist ja 47,8% otseturustuskvoodist. Lehmade arv oli aasta lõpus 4300 looma võrra väiksem kui aasta tagasi ja piima väljalüps lehma kohta suurenes aastaga 83 kg.

Piimatööstusettevõtete toodang on ESA kiirstatistika andmetel, vaatamata väga heale turuolukorrale, vähenenud peale lõssipulbri kõigi teiste toodete osas. Piimatööstusettevõtete **müügikäive** ulatus 2007. aastal 5,8 miljardi kroonini (+13% aastatagusega võrreldes). Müügi kasv oli aasta lõpus kiirenev. Müük koduturule kasvas III kvartalis 10%, IV kvartalis juba 21%. Ekspordiks müügi kasvud olid vastavalt 39% ja 45%. Piimatööstuse **kasum** aastaga kahekordis-tus, **lisandväärtus** suurenes eelmise aastaga võrreldes 41,5%. Tööjõukulude kasv II poolaastal aeglustus ja oli poole aeglasem (19%) kui I poolaastal (24%, aasta võrdluses). Selle tulemusel on tootlikkuse näitajad hakanud paranema. **Investeeringute** mahud kasvasid aastaga 2,8 korda ning koguinvesteeringutest 58% läks masinatesse ja seadmetesse. Head majandustulemused saavuta-sid piimatööstused eelkõige tänu kulude kasvust kiiremale toodangu hinnatõusule. Tõenäoliselt sellises tempos hinnatõus ei jätku ja oodata on hindade stabiliseerumist või osade toodete osas isegi langusi. Piimatööstuse poolt 2007. aastal tehtud erakordselt suured investeeringud, töötajate arvu vähenemine ning tootlikkuse kasv lubavad oletada, et maailmaturu hindade languse puhul on piimatööstused suutelised konkurentsipüsima.

Väliskaubavahetuses suurenes ekspordikäive võrreldes 2006. aastaga 34,7% ja impordi-käive 47% ning positiivne kaubavahetussaldo suurenes 31,4%. Väliskaubakäive kasvas nii piimatoodete ekspordi- ja impordihindade tõusu kui ka kaubakoguste suurenemise tõttu. Eks-pordikäibest 84% moodustas eksport EL-i liikmesriikidesse ning 16% väljapoole EL-i riike. Tähtsamad sihtturud olid Saksamaa (28% ekspordikäibest), Läti (14%) ja Venemaa (12%). Piimatoodete ekspordikäibest moodustasid 31% piimapulbrid, 22% juust-kohupiim ja 14% rõõsk piim-koor. Impordikäibest moodustas 37% juustu-kohupiima import ja 20% hapupiimatooted. Suuremad impordiriigid oli Poola (21% impordikäibest), Soome (17%) ja Läti (17%).

Piimatoodete 2007. aasta suvekuude kõrge **hinnatase** hakkas pulbritel septembrist langema, või ja juustuhinnad jätkasid tõusutrendil aasta lõpuni. Aasta teisest poolest hakkasid kiiremini tõus-ma piimatoodete jaehinnad kauplustes. Piimatoodete hulgi- ja jaehindade tõus jõudis kokkuostu-hindadeni Eestis alles juulis, 2008. aasta jaanuariks tõusis kokkuostuhind 5.24 kr/kg-ni. Baltikumi kõrgeim hind oli jaanuaris Lätis (5.33 kr/kg), Leedu hind oli jaanuaris langusele pöördunud (5.18 kr/kg).

Piimatoodete **maailmaturu hinnad** tegid nii sise- kui välisturul 2007. aasta esimesel poolel järsu hüppe. Hindade kõrgtase saavutati 2007. aasta III kvartalis ning edasi järgnes järsk hindade langus, mis viis mõnede toodete hinnatasemed taas tõusueelsele tasemele. Maailmaturu hinnaarendud on uuel aastal pulbritele ja võile tugeva langustrendiga, juustul jätkub mõõdukas hinnatõus prognooside kohaselt 2008. aasta esimesel poolel. Hinnalangus EL-is oli seejuures kiirem kui maailmaturul. Siiski hinnatakse 2008. aasta keskmist hinnataset jäävat kõrgemale kui 2007. aasta keskmine, kuid tugevasti allapoole 2007. aasta suvist kõrgtaset. Analüütikute hinnanguil ei tohiks piima kokkuostuhind kuigi oluliselt langeda, kuna kõik kulutused piimatootmises jätkavad tõusutrendil.

Piimasektori tootmismahud EL-25/27*-s

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Lehmade arv, mln tk	25,1	24,7	24,0	23,4	23,1	22,6	24,2
<i>sh EL - 15</i>	20,2	20,0	19,2	18,8	18,5	18,0	17,8
Piimatoodang, mln t	143,3	143,4	144,3	142,6	143,0	141,4	148,1
<i>sh EL - 15</i>	121,4	121,4	122,4	121,0	120,8	119,5	119,5
Piima kokkuost, mln t	...	130,8	131,5	131,0	132,1	131,7	133,8
<i>sh EL - 15</i>	...	115,7	116,2	115,1	115,3	114,7	114,8
Võitoodang, tuh t	1950	2009	2019	1923	1962	1875	1901
<i>sh EL - 15</i>	1674	1730	1727	1658	1699	1622	1634
Juustutoodang, tuh t	...	7498	7583	7732	7858	8001	8215
<i>sh EL - 15</i>	6586	6603	6678	6821	6921	7085	7116
Piimapulbri toodang, tuh t	919	867	873	864	856	793	790
<i>sh EL - 15</i>	834	798	792	781	767	715	714
Lõssipulbri toodang, tuh t	1169	1391	1367	1027	1043	929	997
<i>sh EL - 15</i>	948	1163	1127	822	843	768	816
Elanike arv, 1.01., mln in	455,1	454,9	457,0	459,2	461,6	463,6	495,1
<i>sh EL - 15</i>	380,7	380,6	382,8	385,1	387,5	389,6	391,8

*EL-27 alates 2007. aastast

Allikas: ZMP

Liikmesriikide piimatoodete toodang ja osakaalud EL piimatoodete kogumahas 2007. aastal

	Rahvastiku	Võitoodang		Juustu- toodang		Piimapulbri- toodang		Lõssipulbri- toodang	
	% EL-is	tuh t	% EL-is	tuh t	% EL-is	tuh t	% EL-is	tuh t	% EL-is
Belgia	2,1	35	1,8	66	0,8	70	8,9	78	7,8
Taani	1,1	36	1,9	350	4,3	93	11,8	19	1,9
Saksamaa	16,6	445	23,4	2020	24,6	156	19,7	235	23,6
Kreeka	2,3	1	0,1	12	0,1
Hispaania	9,0	38	2,0	244	3,0	5	0,6	1	0,1
Prantsusmaa	12,8	410	21,6	1723	21,0	148	18,7	256	25,7
Iirimaa	0,9	141	7,4	129	1,6	36	4,6	83	8,3
Itaalia	11,9	118	6,2	1043	12,7
Luksemburg	0,1	3	0,2	3	0,0
Holland	3,3	131	6,9	732	8,9	110	13,9	37	3,7
Austria	1,7	34	1,8	151	1,8	3	0,4	4	0,4
Portugal	2,1	28	1,5	57	0,7	9	1,1	5	0,5
Soome	1,1	55	2,9	102	1,2	3	0,4	15	1,5
Rootsi	1,8	38	2,0	110	1,3	36	4,6	16	1,6
Suurbritannia	12,3	121	6,4	374	4,6
EL-15	79,1	1634	86,0	7116	86,6	714	90,4	816	81,8
Tšehhi	2,1	37	1,9	114	1,4	13	1,6	23	2,3
Eesti	0,3	8	0,4	31	0,4	5	0,6	11	1,1
Küpros	0,2
Läti	0,5	6	0,3	29	0,4
Leedu	0,7	14	0,7	91	1,1
Ungari	2,0	8	0,4	72	0,9	1	0,1
Malta	0,1
Poola	7,7	171	9,0	568	6,9	39	4,9	122	12,2
Sloveenia	0,4	3	0,2	19	0,5
Slovakkia	1,1	10	0,5	40	0,2	7	0,9	8	0,8
Bulgaaria	1,6	2	0,1	73	0,9
Rumeenia	4,4	8	0,4	62	0,8	4	0,5	5	0,5
EL-27	100,0	1881	100,0	8215	100,0	790	100,0	997	100,0

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, FAO

**Lehmade produktiivsus, piima rasvasus, kokkuostu osakaal ja
tarnekvoodi täitmine Euroopa Liidus 2005 – 2007. aastail**

	Väljalüps, kg/1 lehm		Rasvasus, %		Kokkuost toodangust, %		Tarnekvoodi täitmine EL-15, %	
	2005	2006	2006	2007	2006	2007	2005/06	2006/07
Belgia	5408	5554	4,10	4,04	99,1	99,8	99,9	98,8
Taani	8138	8314	4,31	4,25	97,7	96,8	99,9	100,7
Saksamaa	6761	6849	4,16	4,15	95,8	96,1	100,7	100,0
Kreeka	4984	5024	3,90	3,90	97,0	98,0	94,7	94,6
Hispaania	6342	6691	3,75	3,73	88,8	88,2	100,2	98,5
Prantsusmaa	6104	6084	4,05	4,02	97,0	94,5	98,6	97,4
Iirimaa	4644	4720	3,81	3,85	98,0	99,2	98,2	99,7
Itaalia	5852	5888	3,75	3,75	91,2	99,3	105,9	106,0
Luksemburg	6858	6822	4,21	4,17	94,4	95,9	101,1	100,3
Holland	7568	7743	4,43	4,40	97,8	97,3	100,0	100,3
Austria	5791	5903	4,16	4,18	85,4	85,0	102,8	103,3
Portugal	6143	6373	3,84	3,85	88,1	94,4	100,0	97,2
Soome	7730	7875	4,16	4,18	95,7	96,6	98,4	97,0
Rootsi	8055	8175	4,23	4,23	99,1	99,8	95,5	94,0
Suurbritannia	6898	7035	4,04	4,06	96,0	97,0	98,1	96,7
EL-15	6450	6550	4,07	4,06	95,5	96,1
Tšehhi	6423	6542	3,90	3,93	90,2	96,9	100,6	98,0
Eesti	5751	6225	4,09	4,07	87,8	85,9	94,1	93,7
Küpros	6069	6108	3,66	3,68	97,0	92,9	100,9	100,4
Läti	4364	4492	4,29	4,31	73,1	74,1	83,6	88,9
Leedu	4251	4241	4,15	4,17	66,8	66,8	82,2	85,3
Ungari	6549	6586	3,65	3,73	87,5	86,8	86,1	82,7
Malta	3,08	...	97,6	98,0	84,6	84,7
Poola	4387	4533	3,99	4,00	72,4	72,0
Sloveenia	4,10	4,13	56,7	78,6
Slovakkia	6337	6802	3,73	3,75	74,2	88,4	97,6	93,8
Bulgaaria	3593	3722	...	3,61	...	66,3	-	-
Rumeenia	3119	3241	...	3,70	...	21,0	-	-
EL-25/27*	6200	6015	92,0	90,0*	100,9	100,6

*EL-27 andmed ainult 2007. aastal

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, FAO

EL liikmesriikide lehmade arvu ja piimatoodangu näitajad 2007. aastail

	Piimalehmad, mai/juuni loendus			Piimatoodang		
	arv tuh tk	% EL-is	tk/1000 el	tuh t	% EL-is	kg/1 elanik
Belgia	520	2,1	49	3025	2,0	286
Taani	538	2,2	99	4664	3,1	856
Saksamaa	4070	16,8	49	28400	19,2	345
Kreeka*	169	0,7	15	678	0,5	61
Hispaania	933	3,9	21	6500	4,4	146
Prantsusmaa	3597	14,9	57	24243	16,4	382
Iirimaa*	1087	4,5	258	5288	3,6	1225
Itaalia	1814	7,5	31	10879	7,3	184
Luksemburg	45	0,2	98	270	0,2	567
Holland	1480	6,1	91	11072	7,5	677
Austria	528	2,2	64	3130	2,1	377
Portugal*	307	1,3	29	1944	1,3	183
Soome	296	1,2	56	2374	1,6	450
Rootsi	367	1,5	41	2940	2,0	323
Suurbritannia	2020	8,4	33	14075	9,5	231
EL-15	17 772	73,5	46	119 482	80,7	305
Tšehhi	411	1,7	40	2828	1,9	275
Eesti*	109	0,5	81	690	0,5	514
Küpros*	24	0,1	31	154	0,1	198
Läti*	182	0,8	79	850	0,6	373
Leedu*	399	1,6	117	2017	1,4	596
Ungari	268	1,2	27	1791	1,3	178
Malta*	8	0,0	20	40	0,0	98
Poola	2727	11,3	71	11755	7,9	308
Sloveenia*	113	0,5	56	674	0,5	335
Slovakkia*	185	0,8	34	1090	0,7	202
Bulgaaria	350	1,4	45	1267	0,9	165
Rumeenia	1639	6,8	76	5454	3,7	253
EL-27	24 187	100,0	52	148 080	100,0	299

* Eelmise aasta detsembriloendus

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid

Piimatoodete tarbimine Euroopa Liidus 2004 – 2006. aastail (kg/1 elanik aastas)

	Joogipiim*		Või		Juust ja kohupiim	
	2006	2007	2005	2006	2005	2006
Belgia	64	65	3,6	3,4	19,0	...
Taani	86	90	1,6	1,6
Saksamaa	74	74	6,1	6,6	21,5	21,7
Kreeka	44	43	0,8	0,6	28,9	...
Hispaania	81	79	1,0	1,0	9,6	9,6
Prantsusmaa	60	61	7,4	7,3	22,9	22,5
Iirimaa	128	126	2,8	...	10,5	...
Itaalia	50	50	2,8	...	23,4	...
Luksemburg
Holland	48	46	3,3	3,3	20,4	20,4
Austria	75	78	4,8	...	18,6	18,8
Portugal	90	86	1,7	...	10,4	10,5
Soome	139	139	5,3	5,3	18,7	19,1
Rootsi	105	102	2,8	2,8	18,2	18,5
Suurbritannia	113	112	3,7	...	11,9	12,2
EL-15	75	75
Tšehhi	59	60	4,8	4,8	15,7	15,8
Eesti	62	62	2,6	2,6	15,6	17,1
Küpros	103	103
Läti	35	41
Leedu	24	24
Ungari	50	52	0,9	1,2	10,0	...
Malta	69	66
Poola	69	62	4,2	4,3	10,4	...
Sloveenia	78	82	10,5	10,9
Slovakkia	44	46	2,0	...	9,1	9,6
Bulgaaria	7	7
Rumeenia	9	9
EL-25/27**	72	68**	4,2	4,2	18,1	18,4

*Joogipiima müük ilma otseturustuse ja farmis tarbimiseta

**EL-27 alates 2007. aastast

Allikas: ZMP, EUROSTAT, riikide statistikaametid, FAO